

Akademie múzických umění v Praze

Divadelní fakulta

Dramatická výchova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Inscenační proces představení COMENIUS VACUUM LAUTUS
aneb Duševní očištec**

Jakub Rajdl

Vedoucí práce: Doc. Aleš Bergman

Přidělovaný akademický titul: Bakalář umění

Praha, květen 2023

**The Academy of Performing Arts in Prague
Faculty of Theatre**

Dramatic education

BACHELOR'S THESIS

**Staging process COMENIUS VACUUM LAUTUS or Mental
Purgatory**

Jakub Rajdl

Thesis supervisor: Doc. Aleš Bergman

Academic title: Bachelor of Fine Arts

Prague, May 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem

Inscenační proces představení COMENIUS VACUUM LAUTUS aneb Duševní očištec

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

.....

Jakub Rajdl

Poděkování

Rád bych poděkoval mému vedoucímu bakalářské práce panu docentu Aleši Bergmanovi za mnoho užitečných rad, které mi během studia dramatické výchovy poskytl a inspiroval mě jimi.

Poděkování patří i mé rodině, která mě při studiu velmi podporovala a obzvláště mé matce za nesmírnou pomoc v organizaci bakalářského projektu.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá inscenačním procesem představení COMENIUS VACUUM LAUTUS aneb Duševní očistec. Projekt se uskutečnil s devítičlennou skupinou žáků literárně dramatického oboru Základní umělecké školy Josefa Suka v Benešově. Tento proces obsahoval fáze: výběr námětu, sběr témat a motivů, improvizální cvičení na dané zadání, tvorba struktury díla, určování významů, sjednocování do určitého stylu, nácvik a fixace dramatického tvaru, příprava vystoupení, prezentace projektu, zúčastnění se soutěže základních uměleckých škol v kolektivním projevu, reflexe a úvahy o dalším směřování divadelního projektu. Inscenační proces probíhal v duchu dramatické výchovy, a tak při jeho tvorbě bylo dbáno na osobnostní a sociální rozvoj žáků. Žáci si tak nejenom osvojovali umělecko-divadelní postupy, ale rozvíjeli se všestranně. Při práci užívali kritické myšlení, spolupracovali s ostatními členy, vypořádávali se s přicházejícími překážkami a svou práci prezentovali veřejnosti. Aktivně se tak zapojili do místního kulturního dění. Tato práce podrobně popisuje celý vývoj projektu, analyzuje jednotlivé části a reflektuje, co pro danou skupinu práce na něm přinesla.

Abstract

The bachelor thesis describes the staging process of the performance COMENIUS VACUUM LAUTUS alias Mental Purgatory. The project was carried out with a group of nine pupils from the literary and dramatic course of the Josef Suk Primary School of Art in Benešov. The process included the following stages: selection of the theme, collection of themes and motives, improvisation exercises on the given assignment, creation of the work structure, determination of meanings, unification into a particular style, rehearsal and fixation of the dramatic form, preparation of the performance, presentation of the project, participation in the competition of primary art schools in collective expression, reflection and consideration of the further direction of the theatrical project. The production process was carried out in the spirit of dramatic education, and so the personal and social development of the pupils was taken into account during its creation. Thus, the pupils not only mastered artistic and theatrical practices, but also developed themselves in every aspect. They used critical thinking, collaborated with other members, dealt with obstacles as they came up and presented their work to the public. Pupils actively participated in the local cultural scene. This thesis details describes the development of the project, analyses the different parts of the project, and reflects on what the group gained from working on the project.

Obsah

Úvod.....	1
1 Cesta skupiny před započítím práce na bakalářském projektu	3
2 Charakteristika skupiny	6
3 Výběr námětu.....	7
4 První zkoušky a seznámení žáků s tématem.....	8
5 Budování postav	10
6 Hledání dramaturgického klíče	11
7 Listopad, prosinec.....	12
8 Leden	13
9 Únor a okresní kolo soutěže	15
10 Březen a premiéra	17
11 Krajské kolo soutěže ZUŠ	20
12 Po premiéře a soutěži.....	23
13 Výklad pojetí literární předlohy	25
14 Popis a výklad významů naší inscenace	27
15 Zhodnocení projektu.....	29
Závěr	30
Seznam použitých zdrojů	32

Seznam příloh

- Příloha 1 – Plakát premiéry 30. 3. 2023
- Příloha 2 – Program k premiéře
- Příloha 3 – Návrh plakátu k repríze 7. 6. 2023
- Příloha 4 – Zápis brainstormingu na téma špatnosti světa
- Příloha 5 – Písemná reflexe premiéry 30. 3. 2023
- Příloha 6 – Písemná reflexe soutěže ZUŠ 31. 3.-1. 4. 2023
- Příloha 7 – Scénář inscenace

Seznam použitého označování a zkratek

- ZUŠ – Základní umělecká škola
- LDO – Literárně dramatický obor

Úvod

V této bakalářské práci budu popisovat a analyzovat inscenační proces, který probíhal pod mým vedením s devítičlennou skupinou na Základní umělecké škole Josefa Suka v Benešově. Výběr projektu a jeho postupná realizace jsou podrobně rozebrány v jednotlivých kapitolách. Mojí motivací realizovat bakalářský projekt právě s onou skupinou byl podmíněn naší vzájemnou spoluprací a společnou chutí se do realizace představení pustit.

V první kapitole nastiňuji průběh naší cesty před samotným započítím práce na bakalářském projektu. Je v ní vysvětleno, jak jsem se stal učitelem literárně dramatického oboru na místní umělecké škole, a jaké předchozí projekty byly skupinou realizovány. Po nezdaření realizovat jeden z posledních projektů, rostla chuť skupiny se o to i nadále pokoušet. Výsledkem této touhy je ono bakalářské představení.

V druhé kapitole je ve zkratce charakterizována skupina žáků. Nerad bych v této práci popisoval jednotlivé členy zvlášť. Při inscenačním procesu jsem velmi dbal, abych ke každému přistupoval individuálně, abych u každého rozvíjel právě ty kompetence, jež jsou vhodné rozvíjet. Do velké míry tyto individuální potřeby žáků vytyčovaly směr inscenační tvorby. Dalo by se říct, že na nich je představení z větší části postaveno. Tedy až na drobné výjimky budu o lidech, aktivně se účastnících inscenačního procesu, mluvit jako o „skupině“ nebo jako o „žácích“.

Následuje vytyčení jednotlivých momentů v tvůrčím procesu. Ve třetí kapitole se pojednává o prvotních impulsech, které vedly k výběru literární předlohy. V dalších kapitolách se již vybírají témata a motivy. Tyto motivy slouží jako zadání pro jednotlivé dramatické rozehrávky. Vzniklý situační materiál z improvizčních cvičení se sbírá a zapisuje se. Tak vznikají první stránky scénáře, které se následně strukturují a rekapitulují. Období zkoušení v měsících listopadu, prosince a ledna představují kapitoly sedmá a osmá. V nich se můžete dočíst i o prvních přicházejících komplikacích. Práce se zpomalila a občas se nedařilo najít její další směr.

Proces vrcholil v únoru a v březnu. V těchto měsících se konala soutěž základních uměleckých škol v kolektivním projevu. Této soutěže se skupina s inscenací zúčastnila, a v regionálním i v krajském kole byla ohodnocena zlatým pásmem. Mezi těmito dvěma událostmi proběhla také slavnostní premiéra naší společné práce v Muzeu umění a designu v Benešově. Ona tři vystoupení byla skupinou i diváky podobně reflektována, a velká část této reflexe je nastíněna i v této bakalářské práci – konkrétně v kapitolách deváté až dvanácté. V poslední zmíněné části je také ukázáno, jakým směrem se se skupinou chceme vydat po odehraných výstupech. V plánu je se pokusit o zachycení divadelního tvaru filmovými postupy. Bohužel, pokud se tato vize naplní, pak ji už nebudu moci zachytit v této práci, neb by se to konalo až po jejím odevzdání.

Ve třinácté kapitole se zabývám literární předlohou – v jakých dobových kontextech ji autor napsal, o čem vlastně je, jaké myšlenky rozvíjí, a jak se k tomu všemu vztahuje naše inscenace. Tento vztah je charakterizován na základě opaků a podobností. Je tak vysvětleno, že se inscenace námětem pouze inspirovala a transformovala se v samostatný umělecký tvar. Jisté spojitosti mezi nimi však jsou stále významné, a snad i samy o sobě významotvorné. V kapitole čtrnácté nastiňuji význam jednotlivých našich dramatických znaků a v patnácté kapitole je celý inscenační proces mnou reflektován a vyhodnocen.

Práce byla koncipována v duchu mého studia Dramatické výchovy na DAMU. Opírám se o získané zkušenosti a dovednosti. S koncipováním inscenačního procesu mi velmi pomáhal článek paní docentky Ivany Sobkové¹, v němž autorka shrnuje práci na inscenaci s dětskými soubory. Velká skupina textů, která formovala moje přemýšlení o divadle, a vůbec poetiku mé tvorby, jsou texty filosofické či estetické. Autoři takovýchto spisů jsou například Platón, Aristotelés, Hannah Arendtová, Martin Heidegger, Immanuel Kant, Jan Mukařovský a mnozí další myslitelé. V neposlední řadě uvádím učebnicové publikace Evy Machkové², jenž považuji za základní stavební kámen celého oboru, v jehož rámci je bakalářský projekt realizován.

¹ SOBKOVÁ, Ivana. *Specifikace dětského a studentského divadla*. Praha, 2021. Habilitační práce. Akademie múzických umění. Divadelní fakulta. IN *Tvořivá dramatika*. 2022. Roč. XXXIII, č. 1 (95). str. 7. ISSN 1211-8001.

² MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2018. ISBN 978-80-7068-317-0.

MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zázobník dramatických her a improvizací*. 14. vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2020. ISBN 978-80-7068-352-1.

1 Cesta skupiny před započítím práce na bakalářském projektu

Od září roku 2020 jsem učitelem literárně-dramatického oboru na Základní umělecké škole Josefa Suka v Benešově, kde do současnosti vedu dvě skupiny žáků. Moje působení však na daném místě je daleko delší. Mojí matce byla o pět let dříve nabídnuta ta samá pracovní pozice po odcházející paní učitelce na mateřskou dovolenou. Ta samá paní učitelka vedla i dramatický kroužek na mé základní škole v Poříčí nad Sázavou. Myslím si, že jsem byl velmi usilovný a aktivní dítě, neb jsem jí v již tak mladém věku aktivně pomáhal s přípravou a organizací divadelních projektů. Vedle toho jsem s mými vrstevníky založil samostatný amatérský dětský soubor. Paní učitelka mou aktivitu vítala, a když viděla, že mi s prací na představeních značně pomáhá moje matka, napadlo ji předat její pozici právě mojí matce, a tak se také stalo. Matka začala vyučovat LDO a spolu s tím i výtvarnou výchovu a já se její výuky pravidelně účastnil. Mé působení bylo znovu poněkud aktivnější než jen pozice řadového člena skupiny, neboť jsem v průběhu pěti let zrealizoval několik autorských projektů. Za nejúspěšnější považuji představení Neupřímnost bolí, vykreslující příběh dívky, která onemocněla leukémií. Její okolí s ní jednalo v kontextu její nemoci zbytečně neupřímně, a to akorát prohlubovalo tíhu vyrovnávání se s nemocí. Za další úspěšný projekt hodnotím naše reinterpretované podání kanonického díla pod názvem My Malý princ. Dominujícím vyjadřovacím prostředkem byl pohyb skromně doprovázený slovy. Většina dětí zaujímala kolektivní role jednotlivých obyvatel planet a role Malého prince z jejich setkávání poznávala zvláštnosti „dospěláckého světa“. Nakonec Princ vede rozhovor s pilotem – jeho starším já. Obává se svého dospívání a snaží se proti němu radikálně postavit. Zachrání ho láska – jak láska milenecká, přátelská, tak i mateřská. Dítětem Princ zůstává napořád. Přiznávám, že toto pro mne osobně bylo v oné době silné téma. Vnímám toto představení za jakýsi vlastní přechodový rituál mne, coby dítěte v dospělého.

Zpětně reflektuji tuto dobu pětileté tvorby jako velmi troufalou, hledající, plnou přešlapů a zároveň plnou skvělých objevů. Dnes můj i matky přístup je daleko poučenější a strukturovanější. Na druhou stranu vnímám, že minulá, ne tak rozvážná tvorba měla značný půvab a zároveň mnoho pozitiv. Například v současnosti na sobě velmi pozoruji, jak tvorbu s dětmi často cenzuruji. Ve chvíli, kdy necítím dostatečné kvality vytvořeného dramatického tvaru, pak daný produkt zavrhuji a nenechávám ho žáky prezentovat na veřejnosti. Proces zkoušení se v mé tvorbě několikanásobně prodloužil. Dávám tedy velký důraz na kvalitu, ale podle mého uvážení i kvantita – tedy četnost vyprodukovaných představeních – je důležitá.

A to se také stalo velkým tématem následujícího projektu.

Jak již jsem výše psal, od roku 2020 jsem nastoupil oficiálně na místo druhého učitele LDO v ZUŠ J. Suka v Benešově. Rozhodnutí pana ředitele bylo podpořeno mým přijetím na Divadelní fakultu Akademie múzických umění v Praze, na obor Dramatická výchova.

Tato událost se stala mým velkým životním milníkem a novým začátkem s velkou mírou zodpovědnosti. Naštěstí můj začátek byl téměř bezproblémový. Plynule jsem navázal na svou neoficiální aktivitu ve skupině. Čeho jsem si nejvíce vážil, byl respekt, který ke mně žáci projevovali, byť jsem byl jen o nemálo starší než oni. Velmi jim za to děkuji a uvědomuji si, jak cenné to pro můj začátek učitelské praxe bylo. Myslím si, že jim tento jejich přístup oplácím velkou mírou tvůrčí svobody, nabízím jim témata, o kterých se domnívám, že jim náleží a zároveň je motivuji, aby na svět nahlíželi často neobvyklou perspektivou, a aby nepovažovali nic za rychle přijatou pravdu.

Stál přede mnou ale velký úkol – vytvořit jakýsi dramaturgický plán a stanovit k jakému námětu či tématu směřovat. První půl rok jsem se ve výběru neunáhloval, prozkoumával jsem možnosti a dispozice žáků. Velkou oporou mi byly mytologické příběhy, převzaté z různých dávných civilizací. Podle nich jsme vytvořili několik menších dramatických tvarů, na nichž jsme se společně učili různé tvůrčí a herecké dovednosti. Ve skupině jsem vyzoroval dva výrazné žáky, kteří mi perfektně seděli do připravované koncepce. Velmi mě lákalo pustit se do zpracovávání jednoho z největších děl dramatické kultury, a to dramatu Williama Shakespeara – Romea a Julie. Onoho chlapce a onu dívku jsem obsadil do rolí milenců, naopak dva nejmladší členy do rolí jejich otců – měl jsem tak záměr zvýraznit „malost“ a krátkozrakost v jejich počínání. Struktura představení byla zamýšlena jako jeden velký rituál – měla započít svatým přijímáním a skončit pohřbem. Dokonce před zahájením zkoušek jsem napsal seminární práci, ve které se zabývám rolí jednotlivých svátostí v daném dramatu. Tato „liturgičnost“ mě velmi zajímala a použil jsem ji jako výrazný opakující se motiv.

Zpočátku zkoušení jsem zaznamenával příznivé odezvy – jak ze strany žáků, tak z reflexe toho, co při inscenačním procesu vznikalo. Bohužel do tohoto rozjetého vlaku razantně vkročily karanténní příkazy, zapříčiněné onemocněním Covid19. Zpočátku jsme se snažili odolávat prvním restrikcím – zavírání škol. I nadále jsme se scházeli neformálně v místní sokolovně. Bohužel plošná karanténa i tato provizoria zcela znemožnila společně provozovat. Nezbývalo nám nic jiného než se propojovat skrze počítače v rámci online výuky. Nerad na toto období vzpomínám, a tak nerad bych o něm dlouze psal. Dovolím si ale zmínit, že nám okolnosti umožnily objevit a osvojit si nové způsoby tvorby. Připravovanému projektu to umožnilo výrazně se zaměřit na mluvené slovo a na práci s ním.

Mrzí mě, že jsem se tehdy neuchýlil k rozhodnutí zůstat v přípravě projektu pouze formou mluveného slova. Bývali jsme mohli vytvořit nahrávku, která by byla dobrým materiálem pro prezentaci odvedené práce, a hlavně by zažehnala pocit, že jsme po tu dlouhou dobu nevytvořili žádný výsledek. Trval jsem na koncepci, že projekt byl zamýšlen ve formě klasického divadelního představení. Snažil jsem se sice, po zahájení prezenční výuky, znovu obnovit proces zkoušení. Dlouho jsem si neuměl říct, že téměř nic nefunguje, a mylně jsem to dával za vinu nekázní, nesoustředěnosti a rozjívěnosti žáků. Pamatoval jsem si, že to dřív fungovalo, a nepřipouštěl jsem si, že nás ona distanční samota opravdu dost změnila –

v dramatickém projevu i mezilidské interakci. Zpětně té doby silně lituji. Zcela špatně jsem danou situaci vyhodnotil, nereflektoval jsem jiné momentální dovednosti žáků, a to i na jisté sociální úrovni – ona setkání nebyla vlastně habitualizována, nedalo se tak počítat s takovou návštěvností výuky jako v době před karanténou. Opravdu hodně se toho změnilo, a my se pokoušeli zpracovat jedno z neklasičtějších děl, které svou náročností nebylo vůbec lehkým úkolem. Teprve po více jak půl roce jsem se projektu definitivně vzdal. Byla to pro mne bolavá zkušenost, ale velmi cenná. Přivedla mě k většímu přijímání kompromisních řešení, a ve chvíli, kdy se objeví překážka, není vždy nutné se s ní snažit vypořádat. Občas ten bolavý boj za daný výsledek nestojí.

V druhém pololetí jsme se točili se skupinou v neurčitých kruzích. Cítil jsem touhy skupiny něco vyprodukovat. Dal jsem jim k tomu mnoho možností, ale nikdy nevzniklo nic, do čeho by vložili zájem všichni. Odehráli jsme v rámci absolutoria jednoho z žáků ukázky vytvořeného příběhu o mimozemšťanovi, který se svou cizostí netají, ale také o ní nevykazuje žádné známky a nemůže ji nijak dokázat. Pak se nám podařilo představit na akci Noc muzeí zajímavý krátký příběh o páru, který vstoupí do tunelu a nemůže najít cestu ven. Nic si z toho však nedělá a konstatuje, že se mu tam vlastně líbí. Najde tam jednu záhadnou věc, a ta mu dá najevo to, co potřebuje. Oba výstupy byly poměrně zdařilé, ale neposkytovaly kolektivní potřebu vytvořit souborové představení. Tento hlad měl ukonejšit teprve následující projekt – koncipovaný jako projekt bakalářský.

2 Charakteristika skupiny

Před samotným popisem procesu tvorby bakalářského projektu považuji za nutné představit starší skupinu, se kterou pracuji, a které se bakalářský projekt týká. Od svého počátku založení se skupina značně proměnila. Došlo prakticky k výměně dvou „studijních generací“, trvající povětšinou čtyři roky středoškolského studia. Po přechodu na vysokou školu žáci z časových důvodů dále nezvládají navštěvovat výuku LDO na ZUŠ. Od doby mého nástupu se však skupina dost upevnila, a podle mého, i soudu dětí, v dnešní době tvoří silný kompaktní celek. Obávám se, že koncem tohoto školního období, budeme muset postrádat další hodnotné členy, protože jejich výuka na místním gymnáziu, by měla být začátkem léta u konce.

Prozatím skupinu tvoří devět členů. Až na dva nejmladší členy všichni studují na Gymnáziu Benešov. Některé žáky považuji za nesmírně talentované, v některých oblastech daleko šikovnější, než jsem já. Je to pro mne zajímavá situace vztahovat se k nim jako učitel. Dříve jsme z toho byl často na rozpacích. Dnes se ujišťuji v tom, že jim i tak mohu předávat cenné postřehy, možná jim i lépe poradím, jak se potýkat s problémy, a hlavně se snažím nijak se nad ně nepovyšovat a dávat jim jistou svobodu vyjadřovat se. Myslím si, že jistá symbióza mezi námi zdařile funguje. Kde vnímám silné nedostatky skupiny, tak je to v jejich slabé intenci v mluvním projevu. Co na druhou stranu na skupině velmi obdivuji, tak je jejich bezprostřednost, pocit svobody a chuť tvořit. Byť téměř od nikoho z nich nepocituji žádné herecké či obecně umělecké profesionální ambice, tak mají touhu „si hrát“, a se svými výtvary se nebojí vyjít na veřejnost. Navíc všechny členy považuji za vysoce inteligentní mladé lidi, a tak s nimi mohu diskutovat o věcech velmi komplexních. To vše mě na nich fascinuje a je mi velmi blízké.

Zajímavostí je, že jedna z nově příchozích dívek je původem Američanka. Její jazykové schopnosti v českém jazyce nejsou na úrovni rodilého mluvčího. Při tvorbě inscenace byla velká výzva brát tento aspekt v úvahu, a nenucenou formou se pokusit o její jazykový rozvoj.

3 Výběr námětu

Počátky mého bakalářského projektu datuji do jara v roce 2022, kdy nám bylo MgA. Annou Hrneckovou sděleno zadání úkolu pro zápočet dramaturgického semináře. Úkol spočíval ve vytvoření vlastního scénáře na motivy nedramatického textu. Dlouze jsem přemýšlel, jakým textem by mě zajímalo se zabývat, a jestli by se daný vyprodukovaný materiál hodil k jeho případné divadelní realizaci se skupinou, kterou učím na Základní umělecké škole. Napadaly mě první náměty jako Karlík a továrna na čokoládu od Roalda Dahla, anebo se pokusit o dramaturgizaci básně od Karla Hynka Máchy.

V tomto období jsem navštívil program Literárního festivalu v Benešově, kde recitátoři četli ukázky z kanonického díla od barokního mistra Jana Ámose Komenského: Labyrint světa a ráj srdce. Již během toho večera jsem byl víc a víc přesvědčován o tom, že by to mohla být pro daný úkol skvělá předloha. Navíc jsem zde vnímal velký prostor pro vlastní dramaturgizaci.

V hlavě jsem si připravoval koncept, ve kterém je rámec předem daný, ale jednotlivé obrazy by se mohly vyplnit obsahem naší vlastní tvorby. Předlohu jsem tedy vyhodnotil za tu správnou a určil jsem si ji za výchozí.

Následovalo důkladné čtení onoho literárního díla. Poprvé v životě jsem ho četl ve třetím ročníku studia na Benešovském gymnáziu. Vzpomínám si, že mě v té době velmi zaujal a pokládal jsem ho za velmi návodný v lidském počinání. V oněch letech jsem z vlastní iniciativy kontaktoval místního Poříčského římskokatolického faráře, se kterým jsem se týden, co týden scházel a promlouval o teologii a náboženské filosofii. Nazýval jsem tato setkání úsměvně filosofickými čtvrtky. Pana pátera Janatu považuji za velmi moudrého muže, moc mě toho naučil. Navíc mi dodal sebevědomí do života, a pomohl mi v těžkých situacích. Křesťanské vyznání jsem tehdy ctil, a byť jsem měl k jistým kanonickým myšlenkám výhrady, tak jsem se začal považovat za křesťana. K mému zamýšlenému křtu však nedošlo. Již tehdy jsem váhal nad svým zařazením do římskokatolické konfese, a hlavně k němu nedošlo z důvodu praktických – pan farář Janata byl arcibiskupem pražským přemístěn na jiné místo, a do místní farnosti byl dosazen někdo jiný. V té době jsem již začal studovat program Studium humanitní vzdělanosti na Univerzitě Karlově, v rámci něhož jsem se blízce seznámil s takovými učiteli, jako jsou prof. Martin C. Putna, prof. Jan Sokol, doc. Zdeněk Pinc, kteří mi umožnili nahlížet problematiku křesťanského náboženství v daleko větší šíři. Tyto informace považuji za důležité představit, protože nastiňují můj ideový kontext, v rámci něhož k dílu přistupuji.

Mé současné vnímání Labyrintu světa a ráje srdce s jistou poučeností mě již tolik nepřesvědčuje o jeho nadčasovém významu. Nahlížím ho velmi kriticky – podobně jako autor přistupoval kriticky ke světu. Domnívám se, že veškeré lidské počinání není marnivé, a je velmi zjednodušující nacházet jediné východisko z lidského „marnivého života“ v konečném cíli, u Boha. A tak z původního plánu, držet se rámce originálu a pouze obměnit jednotlivé situace, sešlo a přál jsem si dílo pojmout zcela po svém, a zásadně se vymezit vůči němu. A tak začala má roční cesta po velmi tenkém ledě.

4 První zkoušky a seznámení žáků s tématem

Již na konci minulého školního roku jsem žákům položil otázku, na jakém představení by v následujícím školním roce chtěli pracovat. Zajímalo mě, jaká témata, či námět by je zajímaly. Předem jsme se všichni shodli na tom, jak je pro nás po předchozím neúspěchu důležité připravované drama dovést do zdárného konce. Překvapivě, nezávazně po mých předchozích úvahách o zdramatizování literárního námětu Labyrintu světa a ráje srdce, sami žáci přišli se stejným nápadem. Mnozí z nich byli, stejně jako já, na onom Benešovském literárním festivalu, kde se s ukázkou z díla mohli seznámit. Zjistil jsem však, že nikdo z nich doposud dílo nečetl, a tak jejich znalosti o něm pramenily pouze z úst recitátorů, a z klasické školní výuky. Považoval jsem to v té době za výhodu, a vyzval jsem je, aby zatím spis nečetli a vyčkali, až ho budeme objevovat společně. Nepovažoval jsem tento výběr zatím za definitivní, konečné rozhodnutí mělo padnout až po letních prázdninách, na začátku září.

Po prázdninách jsme se naštěstí sešli v plném počtu jako předchozí rok, a navíc k nám přibyli dva noví členové. Bohužel v průběhu září se ukázalo, že dva bývalí žáci nemohou skloubit výuku na ZUŠ se svou středoškolskou výukou, a tak jsme se s nimi museli jako skupina rozloučit. Mám ale radost, že slečna z oné dvojice alespoň přešla na mé hodiny dramatické výchovy na novém pracovišti v Kulturním centru Zahrada v Praze, kde mi pomohla budovat novou skupinu.

Letní prázdniny jsem trávil jako lektor na Letní herecké škole v Táboře. Zde jsem byl neustále podněcován sbírat nápady pro náš budoucí projekt v ZUŠ v Benešově. Stále jsem přemýšlel, jak dílo uchopit, a snažil jsem se v rámci úvah zapojit i můj postoj k celému světu. Hlavou mi procházela témata morálky, lidských vztahů, partnerství, výchovy a výuky, smyslu pro povinnost, témata lidského řádu, společnosti, generačních konfliktů, tvořivosti, hledání pravdy...

Po celou dobu projektu se linou jakési dvě linie, kdy jedna vede ode mne – učitele skupiny – a druhá zase od žáků. Tyto dvě linie se spolu konfrontují a vytváří zajímavou symbiózu, ze které vzniká onen projekt. Ta má je často skrytá, nechávám si svou vizi a koncepci spíše pro sebe a sdílím se skupinou pouze dílčí informace a nápady, a čekám, jak na ně budou reagovat, a co z této konfrontace vznikne. Stejně tak jsem nasbíraná témata zpočátku žákům nesdělil a vyzval jsem je, aby mi na velký papír vytvořili tematického pavouka s názvy toho, co považují za „špatnosti světa“³. Sdělil jsem jim, že se Komenský takovými špatnostmi světa v rámci alegorického putování zabývá a kritizuje je. Přitom bych rád v rámci naší tvorby přenesl pozornost na současný svět a na to, jak ho vnímají z jejich mladické perspektivy.

Na velký papír mi napsali mnoho témat. Ty jsem považoval za jakousi první tvůrčí rozehrávku. Následně jsem vedl diskuzi, jaká z těchto témat je nejvíce zajímavá. Jedno z poněkud úsměvných tolikrát zmiňovaných, byla chemie – respektive předmět chemie, který se učí

³ Fotografie tohoto papíru je vsazena mezi přílohy.

ve školách. V první chvíli jsem si v duchu řekl, že toto téma vůbec nekoresponduje s navrhovaným námětem, ale pak jsem si uvědomil, že by to mohla být skvělá výzva. Pokusit se ztvárnit náš současný postoj ke Komenského Labyrintu abstraktní „molekulární“ formou. Vyzval jsem tedy děti k pohybové improvizaci. Měly představovat molekuly – zkoušely nastítnit procesy slučování, štěpení, žíravost kyselin, zásaditost, explozi a jiné další chemické jevy. Poté se měly pokusit o vyjádření chemických a fyzikálních zákonů pomocí živých obrazů. Jednotlivé součásti v živém obrazu dostaly svůj lidský charakter a vznikaly tak dramatické situace. Tím se pro mě začal vytvářet velmi cenný depozitář nápadů.

Téma chemie nakonec ve finální verzi našeho představní není vůbec explicitní. V dalších krocích tvorby jsme se od něj tematicky zcela odrhli, ale jeho stopy v určitém naladění celého podání jsou patrné. Dalo by se říct, že celé představení je jakýsi chemický experiment, přičemž jeho aktéři se snaží tomuto experimentu dodat smysl.

5 Budování postav

Důležitým krokem, kterým jsme smršť nápadů začali strukturovat, bylo rozdělení rolí. Zpočátku jsem nechal si žáky vybírat role. Ti se často stylizovali jako jedna velká rodina, jejíž členové mají takové charaktery a vlastnosti, že se to konflikty mezi nimi jenom hemží. Osobně se mi tato volba nezdála zdařilá. Improvizované situace na zadané téma skončily pokaždé hádkou – navíc postrádaly zajímavou zápletku či alespoň hlubší téma. Uchýlil jsem se tak ke strategii, že jim role vytvořím a nabídnu jako jistou výzvu. Mnou přidělené role však nebyly nijak zvlášť konkrétní, nesly rysy určité lidské vlastnosti, ale byly poetičtějšího rázu. Vznikly tak postavy typu: půvabné dámy, kariéristického sportovce, naivního kluka, jeho mladší sestry, marného studenta, nejchytřejší osoby na světě, socioložky a osamělé ženy. Některé postavy byly barvitě vykreslené a jiné teprve čekaly na své dotvoření. Jednotlivé role jsem žákům předvedl, pobavil se s nimi, jestli se jim zamlouvají a zdají se pro ně patřičné. V té době jsem nezaznamenal žádný odpor, a tak jsme se pustili do prvních improvizčních rozehrávek.

Jedna z prvních nabídnutých situací se zabývala dírou v zemi. Tu objeví dva mladí sourozenci a pátrají, proč tam ta díra vlastně je. A tehdy vznikl náš nejkřičivější obraz, který obsahuje rámcový motiv pro celou strukturu dramatu. V euforii nad vydařeností objeveného dramatického materiálu jsme se hned vrhli na následný obraz: chlapec do díry skočil v domněnání, že musí někoho zachránit. Po dlouhém pádu se konečně zastaví u dna, a tam v úplné tmě objeví kopáče jámy. Ten se probere. Ale přítomnost mladíka ho nijak nezaráží a pokračuje v kopání.

Naštěstí tyto a následně všechny ostatní improvizční rozehrávky na dané téma jsem zaznamenával na diktafon. Snadno jsem pak doma mohl situace zapsat do textu a vytvářet tak první stránky scénáře.

6 Hledání dramaturgického klíče

Jednou z dříve vytvořených situací, která se nám zdála nosná, se odehrávala v sauně. Žáci ještě v rolích členů rodiny šli na rodinný výlet do sauny, kde prožili konec světa. Jelikož jsme však role členů rodiny zavrhlí, bylo potřeba obraz předělat. Využil jsem metodu, jenž mi dříve představila MgA. Michaela Váňová PhD.: nechal jsem žáky si najít místo ve společném prostoru – v prostoru sauny. Měli přitom v daném místě chvíli pobýt, nechat na sebe působit jeho atmosféru a napsat poté krátkou úvahu. Sdělil jsem jim, že úvaha by měla korespondovat jak s jejich postavami, tak s nimi samotnými. Poté vytvořené odstavce společně recitovali za doprovodu hudby.

Výsledná kombinace se mi velmi zamlouvala a použil jsem ji jako výchozí obraz. Téma onoho konce světa se později posunulo na úplný závěr představení. Je velmi překvapivé, jak přirozeně užíváme obrazy, které jsme nazkoušeli během října a listopadu. U všech později přidaných jsem pociťoval jakousi vzájemnou nekompaktnost, ale o tom budu psát později.

Významný obraz, jenž vznikl společnou souhrou během pouhé jedné rozehrávky, nazýváme Prádelna: Vysokoškolský student se probudí v prádelně, zjistí, že zaspal na zkoušku ve škole, a musí rychle pryč. Když se ale po nezdařené zkoušce vrací pro své prádlo, zjistí, že s ním manipuluje jistá cizí paní. On jí koš s prádlem vytrhává z ruky, a zlobí se. Poté propadne v hluboký pláč, protože mu vše padá na hlavu, a je na to navíc zcela sám. Neznámá divná paní ho ale nakonec utěší a nabídne mu, že může u ní bydlet a že mu se vším pomůže. On se v rázu promění v malého kluka a paní jako svou opatrovnici upjatě následuje.

V určité fázi bylo na čase jednotlivé situace poskládat v kompaktní celek. Rodil se koncept, v němž se jednotlivé postavy potkávají a jejich příběhy se vzájemně prolínají. Každá role by přitom byla prezentována ve třech obrazech. Těmto třem obrazům předchází Sauna, ve které se nastíní vnitřní svět postav. Poté následují první dva obrazy každé z postav, v němž se odehrávají dílčí zápletky. Každý třetí obraz postav obsahuje jakási polovýchodiska. Hned od začátku jsme si řekli, že pointa je vlastně v tom, že žádná absolutní pointa, či jasné východisko, zkrátka není. Nechceme hrát pohádku. Dáváme tak velký důraz na relativismus a vymezujeme se vůči Komenského/křesťanskému „jedinému spasení“ – východisku z marnosti světa. My tedy v závěru docházíme ke katarzím jednotlivých postav. Ty proběhnou jakousi „apokalyptickou“ transformací. Ale proměna nespočívá v tom, co si jednotlivé postavy vytyčily jako cíl, či to, co si přály. Nikdo nedošel k utopickému uspokojení přání. Ale jak samo označení „utopie“ předkládá, nikdy k tomu nedojde a je to tak správně – jde totiž o „ne-místo“.

Toto tripartitní uchopení dramatické struktury nese ještě jeden zajímavý paradox. Velmi se celé představní podobá tradičnímu seriálovému žánru, ale přitom se ostře vymezují vůči jeho zjednodušujícím šťastným koncům.

7 Listopad, prosinec

Vytyčený úkol byl vcelku jasný – doplnit do celé struktury chybějící obrazy a najít vhodný závěr. Úkol to nebyl vůbec snadný. Snažili jsem se přitom, aby se v každém obrazu potkaly jiné postavy. Během listopadových a prosincových týdnů vznikaly obrazy Čekárna, Jóga, Zkouška, Pravda, Interview, Rozloučení a Letadlo. Pozoroval jsem, jak některé zkoušky jsou velmi produktivní a jiné se zas vlečou, a nezanechávají žádný velký výsledek. Překvapilo mě, jak náročné pro žáky je, když chtějí zopakovat situaci, kterou vytvořili minulou hodinu. Dost často se jim nedařilo najít ten správný způsob a intenci, jakými minule obraz zahráli. Dalo by se říct, že převážná většina zkoušek na konci listopadu a v prosinci se probíhala v duchu menší skepse. Práce najednou byla mnohem těžší než na začátku, díky nestabilní struktuře a nedokončenému ději jsme se občas všichni ztráceli. Efekt to mělo takový, že jsme stále hledali a dost často jsme reinterpretovali zafixované obrazy. Navíc prosincové okolnosti zkrátka moc nehrály do karet skupinové tvorby. Nastala doba nemocí a různých kulturních akcí. Navíc i vnitřní nastavení každého z nás před Vánoci je zcela jiné než po zbytek roku. Dával jsem si za úkol, abych zachoval chladnou hlavu, připustil si, že není zrovna produktivní období, a že je třeba onen čas ve zdraví přečkat a být optimistický ve výhledu na nový rok.

Mimoto jsme byli vedením základní umělecké školy vyzváni, abychom na závěrečném celoškolním koncertě předvedli krátkou ukázkou z našeho připravovaného představní. Uznali jsme za vhodné vybrat jako ukázkou obraz Před dírou, a tak jsme také učinili.

Teprve na místě jsem si uvědomil, jak „křehkou“ inscenaci budujeme. Nabádal jsem dvojici žáků, aby obraz zvětšili, aby měli výraznější gesta, a hlavně aby mluvili až nepřírozeně nahlas. Do připravené situace jsem hráčům ještě přidal moment, kdy se zpočátku koulují a jeden druhému hodí sněhovou kouli přímo do očí. Teprve po této dynamické scéně se následně stáhne pozornost na onu díru v zemi. Přechod z velké akce do intimního dialogu byl podle mě dobrá volba. Vznikl tak zajímavý kontrast a samozřejmě napětí.

Pro mne bylo velmi cenné při prezentaci ukázky sledovat reakce přihlížejících diváků. Z celého programu koncertu jsme byli jediní, kteří nehráli na hudební nástroj nebo nezpívali. Byli jsme tak razantní změnou v repertoáru akce. Domnívám se, že diváci od nás očekávali nějakou pohádku či komickou scénku – my jsme jim však nabídli něco, co jednak nečekali a možná ani neznali. Ukázka disponovala znaky absurdního dramatu s filosofickým zaměřením. Schválně jsem se posadil mezi diváky a napjatě jsem pozoroval, s jakým zaujetím obraz sledují, a jak se snaží předloženému tvaru porozumět. Potěšilo mě, že se v určitých momentech smáli, ale byla vidět nejistota, jestli je to tak správné. A přesně v takovém hraničním rozpoložení jsem je chtěl mít!

8 Leden

Leden měl být v určitém smyslu rozhodujícím časem. Měli jsme si stanovit datum premiéry, určit si přesný konec hry, dotvořit scénář a definitivně se rozhodnout, jestli se budeme účastnit soutěže základních uměleckých škol v kolektivním projevu. Do toho vstoupily osobní komplikace týkající se mého zdraví. Navíc jsem během tohoto měsíce zvládl složit státní závěrečnou zkoušku z Filosofie v kontextu humanitních věd na Univerzitě Karlově. V rámci přípravy na zkoušku jsem byl téměř po dobu celého měsíce vyčleněn z běžného chodu života. To mi dalo prostor k zahlobání se v myšlenkách slavných filosofů a vedlo mě k důkladnému promyšlení významů naší připravované inscenace. V následujících zkouškách jsem tak s dětmi hodně hovořil o významu toho, co děláme. Představili jsme si, že naše inscenace je abstraktní povahy. Není jen čistě popisná, nesděluje informace tak, jako v běžném životě. Naopak má v sobě mnoho skrytých významů⁴, které k divákovi komunikují skrze různé znaky, symboly a také prostřednictvím vytvořené atmosféry.

Já sám jsem byl k tomu motivován myšlenkami Umberta Eca, Martina Heideggera, Hannah Arendtové, jenž nastiňují, že pokud dílo je čistě popisné a představuje jevy tak, jak v realitě se jeví, pak příjemce díla nemůže ve vnímání sdělení zapojit svoji imaginaci, nepromítne tak do recepce svoje zkušenosti a svůj postoj ke světu, a nevytvoří se tak mezi nimi vzájemné pouto, které teprve příjemce povznese a sebeaktualizuje. Vnímал jsem to zároveň jako skvělou příležitost žáky obohatit o principy přenášení významů. Zkoušeli jsme si například vytvářet krátké nerýmované básně. Přitom jsme usilovali o to, aby jejich význam nebyl na první pohled čitelný, a přemýšleli jsme o tom, jaký smysl tyto hry mají. Některé z vytvořených básní jsme později v samotné inscenaci použili.

Prvním pozitivním impulsem na začátku nového roku byla nabídka od Muzea umění a designu v Benešově. Tato galerijní instituce nám předložila možnost prezentovat své dramatické tvary v místní Šimově síni. Nejprve jsem nabídce nepřisuzoval velkou váhu. Představil jsem si, jak by bylo komplikované na dané místo dovést veškerou techniku. Celou dobu jsem se přikláněl k tomu, že bychom představení odehráli ve školní třídě, kterou jsme v posledních dvou letech patřičně technicky vybavili a přeměnili ji na komorní scénu. Žákům se tato myšlenka ale nezamlouvala, přáli si hrát ve větším prostoru, a tím hlavním důvodem k tomu bylo to, že se do třídy nevejde tolik diváků. Nabádali mě, abychom hráli v Městském divadle Na Poště. Já jsem spatřoval ve výběru daného prostoru velké nevýhody. Již z prosincového krátkého výstupu jsem si byl vědom, že by našemu divadelnímu tvaru spíše slušela komorní scéna. A hlavně na tak velký prostor žáci nebyli zvyklí. Naposledy soubor v Divadle Na Poště vystupoval ještě před pandemií. Jak jsem psal na začátku této práce, od té doby se jejich dovednosti značně změnily. Nepřál jsem si v tomto směru riskovat. Poté se ale vrátila

⁴ Jednotlivé významy naší inscenace popisují ve čtrnácté kapitole.

myšlenka, zahrát inscenaci v muzeu, do úvahy. Uvědomil jsem si, že by to vlastně mohl být naprosto vhodný výběr. Prostor Šímovy síně je, v porovnání velikosti městského divadla a naší třídy, středně veliký. Má vysoké stropy, bílé stěny a je secesně dekorovaný. Navíc daný prostor je vyplněn moderními uměleckými díly, což mě vedlo k postoji, že by kombinace našeho modernistického pojetí dramatu a vystavovaných výtvarných děl mohla být zdařile kompaktní⁵.

Lednové období, podobně jako prosincové, nám moc nehrálo do karet. Nepřicházely nové nápady, a tak se nám nepodařilo dotvořit celou strukturu inscenace. Tento čas jsme spíše využili k fixování jednotlivých tvarů a doladování našich pojetí.

Toto společné sladění nebylo zrovna lehkým úkolem. Já jsem se už v této fázi výrazně upozadil a nechal jsem žáky se v připravených tvarech hledat. Docházelo tak k přirozeným významovým posunům. Na první pohled mě to znervózňovalo, protože se pomalu vzdalovali od původní koncepce. Na druhou stranu dílo dostávalo určitou organičnost, přestávalo být tak vyumělkované. A co se týče žáků, tak ti si našli svoji cestu, svůj způsob pojetí. Díky tomu se v rolích cítili komfortněji, a byli tím pádem ve svém projevu daleko přirozenější než doposud.

⁵ V době naší premiéry zde probíhala výstava MEZISTAVY (Z DEPOZITÁŘE DO RESTAURÁTORSKÉ DÍLNY A ZASE ZPÁTKY). Plastiky běžně stojící uprostřed sálu se posunuly k zadní stěně. Ona vystavovaná díla byla vložena do jakýchsi dřevěných rámu, aby nastínili, jak se o umělecká díla v muzeu starají, jak je skladují a mezi různými prostory transportují. Tato kombinace všech možných vrstev nakonec doopravdy tvořila kompaktní koláž, jenž stále rozehrávala hru významů přesně tak, jak jsme si přáli.

9 Únor a okresní kolo soutěže

Únor byl nakonec nejkrizovějším bodem v celém procesu zkoušení. Přepadla mě panika, že do stanoveného termínu okresního kola soutěže ZUŠ, které jsme se po doporučení vedení školy rozhodli účastnit, nemůžeme vůbec stihnout. A také že nestihli.

Zvolili jsme strategii, že jsme se začali scházet i mimo dobu naší výuky. Taková setkání byla asi tři. Naštěstí to žáky motivovalo k tomu, že do připravování inscenace vložili více své energie než doposud. Snažili se nechybět na zkouškách, fixovali si napsaný text a přestali tak stále improvizovat a při zkouškách se opravdu koncertovali na společný cíl. I přesto se nám podařilo zahrát celý dramatický tvar před soutěžním kolem vkuse pouze jednou. A toto jedno odehrání ani pořádně nedrželo při sobě.

Nebylo to pro mě vůbec lehké, poslat své žáky před porotu, a nechat tak prověřit odvedenou práci. Jsme moc rád, že mě v této situaci podpořila spolužačka Michaela Palaščáková, která mě nejen uklidnila, ale hlavně namotivovala, ať to nevzdávám, a naopak ať to vezmu jako výzvu. Dokonce se na nás přijela podívat a následně nám podala velmi konstruktivní reflexi. Za to vše ji ještě jednou moc děkuji.

V den soutěžního kola jsem se sám snažil dobře naladit, přijmout rozpracovanost našeho díla a nechat věci plynout tak, jak se budou dít. S žáky jsme se sešli již ráno. Místo horlivého zkoušení jsme se naopak snažili zvolnit a vytvořit příjemnou atmosféru. Nechal jsem vytisknout fotografie z průběhu zkoušení a žáci je naaranžovali na nástěnky ve škole. Poté jsme uzpůsobili prostor naší kormoraní scény ve třídě, vynesli jsme nepotřebné hudební nástroje a nanosili židle pro diváky. Přitom jsme si pouštěli písně a zpívali jsme si při nich. Zpětně tuto volbu hodnotím za tu nejvhodnější. Společně jsme se v relativním klidu na sebe napojili a nabrali chuť připravené dílo odpoledne představit.

Představení se nakonec odehrát podařilo. Závěr byl mírně improvizovaný, neb nebyl přesně určen. Domluveno bylo, že se postavy společně setkají, ale každý se zacyklí ve svém světě a ostatních si ani nevšimnou. V této cyklické zahleděnosti přichází neúspěšný student a vysává. Ostatní se zastaví. Namíří se reflektory na slečnu, jenž je nemocná a leží v kómatu na nemocničním lůžku. Student se sluchátky na uších vypíná slečně měřič EKG a zapojuje do zásuvky svůj vysavač. Nastává ticho. Po skončení práce student vysavač znovu vypojí a měřicí přístroj znovu napojí do elektriny. Přístroj se chvíli nerozbíhá, ale poté se znovu ozve. Tím celé představení končí.

Po skončení soutěžního představení jsem zastavil. Bylo mi úzko. Nevěděl jsem, jestli jsme celou tu dobu nevytvářeli tvar, který nedává hlavu ani patu. Najednou to i mému zraku přišlo celé podivné a skoro až nežádoucí. Porota se šla poradit do kanceláře, a já zůstal s dětmi ve třídě. Všichni jsme byli ohromně napnutí. Vzájemně jsme si pověděli první dojmy. Nejistota z nás však všech čišela.

Po pár minutách jsem byl zavolán za porotou do kanceláře. Byl to můj úplně první rozhovor s porotou. O to víc jsem byl nervózní. Ti mě naštěstí s úsměvem přivítali a sdělili mi, že se jim představení líbilo. Velmi oceňovali zápal, s jakým žáci hráli. Chválili naše vlastní pojetí literární předlohy. Za to nám udělili zlaté ocenění s postupem do krajského kola. Naplnila mne velká radost! Už už jsem chtěl jít zprávu předat žákům, ale ještě jsem si musel poslechnout hodnotná doporučení od porotců. Naším nejzřetelnějším nedostatkem je nedostatečná hlasitost a zřetelnost mluveného projevu. Musíme tedy na ní nadále kontinuálně pracovat. Poté bychom si měli dát pozor, aby předěly mezi jednotlivými scénami nebyly tak dlouhé. Jeden z porotců nám navrhoval, abychom je vyplnili nějakým sjednocujícím motivem, třeba zvukem onoho vysavače. Opatrně jsem se jich zeptal, jestli hra s nimi komunikovala a rozuměli některým skrytým významům. Na to mě ujistili, že se tak stalo, a že právě to se jim na tom tak líbilo.

Poté mě již čekala milá povinnost úspěch předat žákům. Měli ohromnou radost! Byla to jejich (stejně tak má) první účast v dramatické soutěži a hned se nám povedlo takto uspět. Musím samozřejmě uvést na pravou míru, že naši soupeři a milí kolegové ze Základní umělecké školy ve Vlašimi se z důvodu nemoci více žáků nemohli soutěže zúčastnit, a tak jsme byli jediní aktivní soutěžící. I přesto to považuji za náš velký úspěch!

Nejcennější komentář toho dne byl právě od mé spolužačky Michaeli Palašćákové a jejího přítele Ondry Maška, animátora a učitele výtvarné výchovy na ZUŠ v Liberci. Oba nám po skončení souboru podali dlouhý a velice podrobný rozbor viděného. Upozorňovali nás i na takové detaily, o nichž by mě nenapadlo ani přemýšlet. Ke každému obrazu přidali komentář, jak moc mu rozuměli, jestli se jim zdál uvěřitelný a jaký význam pro ně nesl. Kladli nám na srdce, abychom si dávali pozor na vizuální ztvárnění. Patří do něj třeba kostýmy, které by chtělo přesněji určit, aby se nestávalo, že si ke konkrétnímu obrazu postava bezdůvodně oblíkne jiný oblek než přechozímu, a také světelný doprovod. Ve svých představeních si moc rád hraji s neobvyklou světelnou aranží. Myslím si, že to je jeden z mých dominantních tvůrčích znaků. Šlo tedy vesměs o doporučení si konkretizovat jednotlivé prvky, a po úvaze je lépe zapojit do celého systému divadelního tvaru.

Ten den byl pro nás opravdu náročný. Strávili jsme ho od rána do večera jako skupina pospolu. Bylo to velmi intenzivní, ale zároveň moc pěkné. Více nás to jako skupinu utužilo. Považoval jsem to za velký úspěch. Zároveň jsem si byl vědom, jaké výzvy nás ještě čekají! Ta největší z nich byl onen ne zcela dokončený závěr představení.

10 Březen a premiéra

Krajské kolo v kolektivním projevu základních uměleckých škol proběhlo 20. 2. 2023 a premiéra byla stanoven na 30. 3. 2023. Krajské kolo probíhající v naší třídě jsme považovali za veřejnou generálku. Ne všechno bylo zcela hotové a připravený tvar nebyl dostatečně zafixován. To právě uvedení mělo nastat až na oné premiéře.

Pomalou a jistě se blížila a my měli jen tři hodiny na dokončení všech prací. V první hodině jsme si dlouze povídali o získaných zážitcích z generálky. Hovořili jsme o tom, v jakých obrazech se cítíme být jistí, a jaké se nám ještě moc nezdají. Jedním z takových byl rozhovor fotbalisty s vědeckou pracovnící.

Po odehrání původní verze nebylo zcela zřetelné, kdo je kdo, a jaké ty postavy mají motivy. Přidali jsme k ní jakousi předfázi, kdy se aktéři připravují na daný rozhovor. Vědkyně si začne telefonovat se svojí matkou, a přitom se nestíhající líčí. Fotbalista si zas odbývá svoji ranní rutinu, přičemž starostlivě kontroluje, jestli náhodou nepřibral další gramy váhy navíc. Obraz končí poraněním nohy fotbalisty. Původně spolu prováděli akrobatický prvek, přičemž snadno došlo ke zranění. To jsme upravili tak, že si sportovec umístí paní do brány, aby zažila na vlastní kůži jeho trénink. Po několika výstřelech se fotbalista trefí přímo do jejího soláru. Vědkyně popadá dech, ale nikdo ji nepřichází na pomoc. Fotbalista sedí schoulený do klubíčka. Drží si své chodidlo. Odhodlá se k jediné větě: „Zavolejte mi pomoc.“ Tato změna fungovala daleko lépe. Díky tomu, že se jednalo o přirozenější aktivitu fotbalisty, byl průběh daleko uvěřitelnější, navíc se v ní žáci cítili komfortněji, a daleko lépe ozřejmila onen zamýšlený paradox, že ten, kdo byl zasažen byla vědkyně, ale vážnost dané situace byla mnohem zásadnější pro sportovce. Ten na následky „malého“ zranění musel následně ukončit svou životní sportovní kariéru.

Podobným způsobem jsme čistili i další obrazy. Byly to například: V prádelně, kde jsme krizovou situaci rádobu zmírnili a místo toho, aby byla vykomunikována slovy, se odehrála více niterněji v jedné z postav – situace tak nabyla mnohem větší vážnosti; nebo úplně počáteční obraz. Ten původně probíhal v sauně. Byli v něm všichni, neprojevovali ani náznaky nadšení, pouze v ní byli. V tomto rozjímaní každý vyslovil svůj monolog, jenž byl jejich niternou výpovědí. Poté přišla uklízečka, která jim oznámila, že už je po zavíračce. Nikdo ji ale neposlechl. Místo toho ji pokynuli, ať se k nim přidá. Uklízečka se rozkazu podvolí a sedne si k nim. Poté dochází k jakémusi zvratu, a všichni se dají do pohybu. Tento pohyb je stylizovaný a doprovázený autorskou hudbou žáků. Takto strukturovaný obraz se mi zdál velmi dlouhý a rozvleklý. Domnívám se, že první situace by měla být dynamičtější, aby diváka vtáhla do děje. Proto jsme vymysleli, že nebudou v sauně, ale v soláriu. Před vstupem nafasují ochranné brýle. V tu chvíli se vytvořila náramná spojitost s Komenského Labyrintem. S oněmi brýlemi jsme nadále pracovali po celou dobu představení. Nastoupili do jedné řady, všichni si

současně nasadili brýle a jeden po druhém přednášeli heslovitě své upravené monology. Mezitím ostatní reagovali na slova mluvčího. Následně obraz s příchodem uklízečky pokračoval ve stejném duchu jako původně.

Závěrečný obraz jsme zjednodušili. Dříve se prolínal s předchozí scénou. Do cyklického pohybu se dostali nejprve dva kopáči, poté teprve se přidávali další. Mezitím docházelo k nashromáždění velkého penza podnětů, až to bylo neúnosné. Tentokrát jsme použily heslovité monology z prvního obrazu, ty jsme nahrály do looperu a nechaly je cyklicky přehrávat. Tím došlo k lepšímu propojení s celým rámcem. Příhoda se slečnou v kómatu a vysávajícím studentem zůstala téměř beze změn.

Premiéra probíhala od 19:30 ve zmíněném Muzeu umění designu v Benešově. Sešli jsme se již odpoledne v naší škole. V rychlosti jsme si některé situace vyzkoušeli a sbalili jsme všechny potřebné věci s sebou. Dopravili jsme se do Muzea a začali si chystat prostor.

Rozhodli jsem se, že budeme hrát u podélné stěny s okny. Naproti nám budou v půlkruhu sedět diváci. Židle herců budou na koncích obou ramen plynule navazovat a místo toho, aby odcházeli do zákulisí, tak si jakoby budou sedat mezi ně. Během těchto výpadků ze hry budou mít nasazeny ony brýle.

Na představní přišly desítky lidí. Vůbec jsme nečekali, že bude tak plno. Sice jsme si vedli seznamy pozvaných a potvrzených hostů, přesto jsme to nějak neodhadli, a tak jsme museli spousta židlí narychlo přidávat. Byl to na jednu stranu krásný pocit, že je o naši skoro už roční práci takový zájem, na druhou stranu lidé v zadních řadách měli velmi omezený výhled na situace, které se odehrávali při zemi, neb jsme na žádné vyvýšené ploše nehráli. Naštěstí si na tento fakt nikdo nestěžoval, na druhou stranu v průběhu představení jsem si uvědomoval, že až příště budeme v daném prostoru hrát, budu muset lépe hlídat počet potvrzených hostů.

Výstup se nám velmi povedl. Specifický prostor, jak jsem očekával, byl pro žáky velkou podporou, navíc plný sál diváků jim dodával mnoho energie. Byl to opravdu povznášející pocit. Žáci později konstatovali, že zažili pocit slávy, obdivu, a hlavně si cenili toho, že jsme to společně zvládli. A nebylo to zrovna málo!

Ohlasy ode všech vyslyšených byly velmi pozitivní. Tedy až na naši velkou neduhu, kterou jest hlasitost a zřetelnost mluvního projevu. Na druhou stranu musím konstatovat, že se úroveň hlasitosti oproti veřejné generálce opravdu zvýšila, a v další dny na krajské soutěži byla už obstojná. Nikdo nám to alespoň nevytknul.

Pochvaly se často týkaly našeho pojetí Labyrintu. Sice lidé očekávali větší spojitost, ovšem když se od tohoto předsudku odpoutali, bylo již podle nich vše v naprostém pořádku. Chválili divadelní prostředky, jaký jsme využívali – vlastní hudbu, taneční prvky, kostýmy, jednoduchost scény, metafory, slovní hříčky... Nároční diváci ocenili hloubku a složitost

našeho díla, a skutečnost, že témata v něm obsažená, jsou naší vlastní výpovědí, a nevytváříme tak nic umělého. Největší poctou pro mě osobně byl komentář od pana prof. Provazníka, který náš první výstup označil za „veledílo“. Toto si vyslechnout byla vskutku čest.

Úspěch jsme si bohužel nemohli déle vychutnat, neboť jsme museli rychle všechny věci zabalit do auta. Skončili jsme docela pozdě, a navíc na konci představení se nebesa ozvala a hřmělo a blýskalo se na všechny strany. Šel z toho velmi mrazivý a uchvacující pocit. Takových náhod v našem inscenačním procesu nastalo mnohem více: v datu okresního kola soutěže nám přály samé dvojky – konalo se 20. 2. 2023 ve dvě hodiny odpoledne a premiéra byla zas více trojková - 30. 3. 2023 od 19:30 (přesně v době astronomického západu slunce). Při plánování termínu na to nebyl kladen vůbec žádný zřetel. V samotné naší hře se pak objevují samé jedenáctky, ovšem ty už námi předem zamýšlené byly.

11 Krajské kolo soutěže ZUŠ

Hned druhý den nás čekalo brzké vstávání a odjezd na krajské kolo základních uměleckých škol v kolektivním projevu. Pro mě to nebylo vůbec jednoduché. Mimo spousty příprav na premiéru a na soutěž, jsem se chystal na třetí státní zkoušku ze sociokulturní antropologie na Univerzitě Karlově. Byl jsem tedy opravdu vyčerpaný. Bohužel tomu bylo po celou dobu dvoudenní soutěže. Dělal jsem vše proto, abych to překonal, ale bohužel to byl vcelku marný boj.

První den jsme sledovali představení ostatních souborů. Byla to pro žáky první zkušenost s prací jiných skupin. Měli tak jedinečnou příležitost se od ostatních učit, vnímat, jakými všemi způsoby se žákovské výstupy v rámci dramatické výchovy mohou vytvářet. Měli jsme možnost spatřit výstupy jak spíše pohybového rázu, tak také ty se zaměřením na mluvní projev. Škála viděného byla opravdu široká. Po každém výstupu se žáci scházeli na dětských debatách, které byly děleny podle věku dětí. Tvrdily, že se do disputací hojně zapojovaly, z čehož jsem měl radost. Já jsem mezitím naslouchal komentářům poroty. Měl jsem doposud zkušenost s veřejnými debatami v celostátním kole Dětské scény ve Svitavách. Naštěstí porota v Poděbradech byla daleko ohleduplnější a pokaždé vyslechla slova učitele. Zohledňoval se tak do hodnocení, či spíše do obhajoby i tvůrčí proces, což já považuji za naprosto správné. Druhý den jsem na hodnocení našeho projektu přicházel s daleko větší chutí než do diskuze ve Svitavách, byť jsem se v tamní soutěži nijak neangažoval. Kéž by organizátoři soutěže Mladé scény vyslechli kritiky tvůrců, jenž se k ní již podrobně vyjádřili (viz diplomová práce Pavla Skály⁶).

Naše vystoupení přišlo na řadu další den hned jako první ranní inscenace. Spatřovali jsme v tom jak výhody, tak nevýhody. Největším benefitem bylo to, že jsme si scénu mohli připravit již večer předem a zbyl i čas na vyzkoušení si několika obrazů, abychom se s daným prostorem lépe seznámili. Rozhodli jsme se výstup situovat na forbinu jeviště. Po stranách jsme umístili židle pro herce a vedle nich stůl s osvětlovacím a hudebním pultem. Za nevýhodu jsme považovali brzký čas hraní a jakousi ranní unavenost jak diváků, tak nás. Nakonec jsme se s tím hezky popasovali. Večer jsme strávili společně, procházeli jsme se po Poděbradech, sedli jsme si v kavárně a vyprávěli si vtipy. Ráno jsme však měli mírně naspěch, abychom vše stihli.

Představení začalo velmi povedeně. Cítil jsem od žáků správné naladění a dobrou soustředěnost. Byli si i daleko jistější než před dvěma dny na premiéře. Uvědomil jsem si, že díky tomu, že jsem zároveň při představení ovládal světla a seděl spolu s herci na jevišti,

⁶ SKÁLA, Pavel. *Studentské soubory a jejich hodnocení na přehlídkách*. Praha, 2022. Diplomová práce. Akademie múzických umění. Divadelní fakulta IN Tvořivá dramatika. 2023. Roč. XXXIV, č. 1 (98). str. 1. ISSN 1211-8001.

tak jsem součástí prezentovaného celku. Bohužel jsem v tu chvíli nebyl nijak sladěn s ostatními, neměl jsem například brýle jako všichni ostatní. Snažil jsem se alespoň chovat neutrálně a co nejméně se pohybovat.

První polovina představní byla daleko lepší než na premiéře, vše na sebe krásně navazovalo. V polovině však začal v hledišti vyzvánět telefon. Nepřestával vyzvánět a my se snažili dále pokračovat a vyzvánění ignorovat. Nebylo to pro nás vůbec jednoduché. Byli jsme stále vytrhávání z hluboké koncentrace, jež si inscenace žádala. Po dlouhé době, kdy vyzvánění neustávalo nám došlo, že se jedná o budík, který se sám od sebe nevypne. Došlo nám také, že bude někoho z nás. Jedna dívka se odvážně vydala na cestu do hlediště ho vypnout. V tu chvíli však měla vystupovat v obraze. Ten začal bez ní. Postupně se vše začalo rozpadávat. Sice to všichni, co to šlo, ustáli, ale výsledný dojem z naší strany byl zdrcující. Představení skončilo, a my jen zůstali v tichosti sedět. Netrvalo to dlouho, neb jsme museli rychle vyklidit scénu pro další vystoupení. Moc nás to tehdy mrzelo, a přáli jsme si vrátit čas, a problém s vyzvánějícím mobilem eliminovat. Obzvláště, když jsme všichni cítili, jak se nám představní od počátku do oné chvíle velmi dařilo.

Po druhém výstupu následoval rozbor s porotou. Měl jsem možnost se k uvedenému dílu předem vyjádřit, a tak jsem povídal o daných okolnostech. Ovšem o vyrušení mobilem jsem se v tu chvíli nezmínil, neb jsem si nepřál se na nic vymlouvat.

První porotkyně, která se ujala slova, byla paní Natálie Kelblová. Od té jsme dostali velkou pochvalu. Bylo to podle ní moc silné představení. Chválila nás za to, že jsme Komenského Labyrint neilustrovali, ale zvolili jsme vlastní interpretaci. Byla unešená z našeho hudebního doprovodu a nadchl ji i výběr našich témat. Podle ní naším hlavním tématem byla nerozvážnost, jež je mladé generaci tak vlastní. Byl jsem za toto nepřesné určení velmi rád, neb to dokazovalo, jak generace pojmají naše dílo velmi různě. Aneb promítají si do něj sami sebe, či spíše svůj postoj ke světu. Možná by se to dalo považovat za chybu, že nejsme tak čitelní, na druhou stranu my víme, o čem hrajeme, a divákovi dáváme tu možnost naše pojetí poznat a pochopit nás, jen to není zrovna jednoduché.

Byl jsem moc rád, že nás hodnotila i Mgr. BcA. Oksana Xénie Kaplanová. Její zpětná vazba nebyla už tak pochvalná, za to byla velmi konstruktivní a skvěle mě upozornila na věci, které mi dříve nedocházely, byť byly zřejmé. Vytkla nám například, že když užíváme na jevišti nějaký specifický předmět (konvici, gong), pak bychom ho měli vyžívat mnohem častěji a zaměřovat se na práci s ním. Navíc občas užíváme imaginární předměty, a jindy zas konkrétní – i to bychom měli logicky sjednotit. Je zároveň si potřeba konkretizovat všechny symboly a znaky a přesně s nimi pracovat. Občasné nelogické sundání či nandání brýlí pak může způsobit sémantickou pohromu. Já, který se vyskytoval na jevišti, a byl tak součástí scény, jsem měl mít právě ony brýle spolu s ostatními také nasazené. Zároveň by si porotci více přáli, abychom prozrazovali trochu více, aby divák měl možnost lépe smysl jednotlivých situací snadněji

pochopit. Někdy jim také přišlo, že jsme si významově odporovali. Což byl částečný záměr – nedat jednoznačnou odpověď, jednoznačný návod na život. Je to vlastně smysl představení. Jen jsem si vnitřně doteď neodpověděl na to, jestli si takové filosofické téma můžu dovolit dramaticky zpracovávat.

Nepřišel jim tolik přesvědčivý závěr výstupu. Z jejich pohledu však nebylo patrné, že jsme byli do velké míry ovlivněni zvonícím telefonem. Dokonce si mysleli, že jsme ho úmyslně připravili. Možná to ani nebylo tak katastrofální, jak jsem to my zevnitř procesu cítili.

Náš vlastní soud o našem představní byl pak šťastně vyvrácen. Byli jsme oceněni zlatým pásmem! Bylo to pro nás velké překvapení! Moc nás to všechny potěšilo a byli jsme na společnou práci velmi hrdí! Hodně to pro nás znamenalo. Na naší první větší soutěži jsme získali tak krásné ocenění. Zpětně mě mírně mrzí, že jsme už neměli žádné síly to oslavit. Dohodli jsme se, že si příští pondělní hodinu uděláme oslavnou, a všechno si dopodrobna řekneme a soutěžní dny budeme podrobně reflektovat.

12 Po premiéře a soutěži

Následující pondělí jsme se ve velkém počtu znovu setkali. Stále na nás byla znát velká únava, ale naplňoval nás pocit dobře odvedené práce. Stál před námi velký úkol – premiéru i krajské kolo soutěže pořádně probrat a sdělit si naše dojmy z nich. Na začátek jsem žáky požádal, aby na dvě velké čtvrtky napsaly, co je napadá. Ať na jednu píšou dojmy z premiéry a na druhou zase z Poděbrad.

Překvapilo mě, že s naprostou jistotou se všem hrálo lépe v muzeu než v divadle. Pociťovali tam větší oporu od diváků, naopak v divadle díky zatemnění a díky minimu reakcí z publika, se cítili osamělí a měli pocit, že hrají do prázdna. Já sám jsem to z mé pozice na jevišti tak nevnímal, ale možná to bylo zapříčiněno tím, že jsem zvyklý na rozdíl od nich v takovýchto klasických divadelních prostorech vystupovat. Navíc měli pocit, že sledující nejsou na místě dobrovolně, či z vlastního zájmu. Publikum v muzeu bylo pro ně daleko vstřícnější a nepovažovali je za soudce či konkurenty. Ranní čas představní také nijak nepomohl. Jak herci, tak publikum byli, dle žáků, ještě rozespálí, a hlavně po předchozím maratónu představeních, unavení. Naše inscenace se daleko více hodí do večerních hodin. V muzeu navíc byla komornější atmosféra, která lépe otevírala vzájemnou komunikaci. Jen nás mrzelo, že lidé ve třetí řadě měli velmi omezená zorná pole, a tak jsme se utvrdili, že příští hraní v daném sále musíme lépe promyslet a uzpůsobit. Nakonec po soutěži reflektovali, že je seminář, který se konal na konci celé dvoudenní akce zcela vyčerpal. Na druhou stranu byli za účast velmi vděční. Byli rádi, že mohli spatřit práci ostatních souborů a za nejcennější považují onu zpětnou vazbu, kterou dostali na společné diskuzi. Bylo velmi překvapivé, že téměř každý bod, který se projednával při hodnocení poroty se diskutoval i v dětských diskuzích. Shodli jsme se, že naší budoucím úkolem bude práce s jednotlivými významy, abychom je zpřesnili, konkretizovali a trochu projasnili.

Premiéra se podle nich velmi podařila. Zpětně dostávali řadu pozitivních reakcí. Ve sborově místního gymnázia se v to pondělí prý o ničem jiném nemluvilo. Díky tomu, že jsem tam v následujících týdnech jako externista vedl ročníkové práce, jsem si mnohé z nich mohl též vyslechnout. Byl to opravdu krásný pocit slyšet slova chvály od učitelů, od nichž jsem nikdy dříve nic takového neslyšel. Nejvíce mě zaujala slova učitele dějepisu a českého jazyka Mgr. Pavla Hozy. Ten nastínil, že kvalitní umění by mělo splňovat dvě podmínky: mělo by být pravdivé a vycházet z interpreta, a mělo by se dotýkat duchovna či jakéhosi vyššího řádu. Obě podmínky jsme podle něj zcela splňovali, a tak se mu představení velmi líbilo. Musím upřímně nastínit, že to on byl prvním impulsem a modelovým divákem, na kterého jsme při inscenování nejvíce mysleli. Mírně jsme se obávali, že nic z toho, co připravujeme, jen tak nepřijme. Nakonec jsme byli všichni velmi mile překvapeni.

Následně se rozvedla diskuze, co si s naším představením počneme dál. Zpráva o tom, že jiné dětské soubory pracují na divadelních projektech i dva roky, byla velmi překvapivá. Sami žáci pociťovali chuť tvořit něco nového, na druhou stranu by rádi současný projekt nezahazovali, ale naopak ho rozvíjeli a hráli dál.

V muzeu jsme se domluvili, že uspořádáme reprízu 7. 6. 2023. Do té doby v důsledku tří volných pondělků nezbývá mnoho času na velké úpravy. Uvidíme, jakými budeme disponovat možnostmi vykonstruovaný tvar měnit. Dostali jsme ale chuť se pokusit o jeho filmové zachycení. Rádi bychom si osvojili postupy audiovizuální techniky a vytvořené drama transformovali do video podoby v nedivadelních kulisách. Uvidíme, jestli se nám tento záměr povede.

13 Výklad pojetí literární předlohy

Dílo Jana Ámose Komenského *Labyrint světa a ráj srdce* bylo pro náš projekt literární předlohou a námětem pro vlastní interpretaci a ztvárnění našeho přístupu ke světu. Komenský píše spis na počátku sedmnáctého století po nešťastných událostech neúspěšného českého povstání a bitvě na Bílé hoře. Po nich následovala doba zatýkání a perzekucí ze strany císaře Ferdinanda II. Habsburského. I na Komenského byl vydán zatykač, a tak musel své působiště u bratrského sboru ve Fulneku opustit. Mezitím jeho žena a dva synové v Přerově podlehlí morové epidemii. Není divu, že po těchto zkušenostech, Komenský píše o světu kolem nás takto negativisticky laděný spis.

Jedná se o jakousi alegorii jeho samotného. Poutníkovi je představován svět coby jakýsi mikrokosmos, a ten v něm nenachází žádné místo, kde by byl spokojen. Naopak všude nachází špatnost. Mottem knihy je verš z Bible, a to z Kazatele 1.14: „Viděl jsem vše, co se děje pod sluncem, a hle, všechno je marnost a honba za větrem.“⁷ Z tohoto labyrintu nenachází poutník žádné východisko. V závěru XXXVI. kapitoly se již zoufale obrací modlitbou k Bohu. Modlitba je vyslyšena, a v uzavření se do svého srdce nachází konečně poutník Ráj. Jeho minulí průvodci bloudivou poutí mu byli Všudybud a Všeživ (jakési personifikované vlastnosti ukvapenosti a zvyku, nechuti dělat změny). Ti jsou v Ráji nahrazeni Ježíšem Kristem. Teprve tehdy dochází poutník k naplnění a příběh tak šťastně končí.

Po přečtení našeho scénáře se může zdát, že s původním literárním námětem nemáme vůbec nic společného. Jednotlivé postavy na nikoho neodkazují, jednotlivé příběhy jsou zcela odlišné a téma taktéž. Jenže se tak hodně částí děje v jakési opozitní analogii.

Cesta poutníka v knize by se dala označit za spirálovitě dostředivou. Poutník zpočátku nahlíží svět coby velké město z dálky. Postupně se k němu přibližuje, prozkoumává a nenachází v něm východisko, a tak se v jeho samém středu zastaví a uzavře do sebe. Vnější fyzický svět zavrhuje a zůstává ve víře. Nasazuje si nové brýle od Krista a zasvěcuje se k novému bytí. I my užíváme brýle, ale tyto brýle jsou 3D. Na začátku je postavy od osudové osoby dostávají a nasazují na oči. Jediná dívka přichází později. Brýle tak nemá a nedokáže se tak ztotožnit se světem. Pomalu z něj odchází, až nakonec téměř odejde. Ovšem osud je pokaždý zcela nevyzpytatelný...

Náš pohyb je svým způsobem naopak odstředivý. Na začátku postavy zprostředkují jednotlivými monology své niterné postoje. Tyto vnitřky promítají do světa kolem sebe a vzájemně se s ostatními konfrontují. Naše velké téma je, že každý svým přístupem ke světu tvoří vlastní svět, a tyto se odehrávají v jakémsi super-rámci. Pokud budeme ostatní světy hodnotit skrze ten náš, pak dojdeme ke konfliktu, který může dospět až ke konci světa.

⁷ Bible: překlad 21. století. 9. opravené vydání. Praha: Biblion, 2021. ISBN 978-80-87282-74-8.

Je potřeba nacházet vzájemné porozumění a nesnažit se druhého naverbovat do svého vlastního étosu. Prakticky se jedná o základní premisu sociokulturní antropologie: kulturní relativismus.

To, co mají obě díla společné, je podobná struktura. Střídají se tam makro a mikro celky. Mikro jsou v knize jednotlivé kapitoly, jenž nastiňují konkrétní skupiny lidí a v našem dramatu zase situace mezi jednotlivými postavami. Ty jsou zasazeny v obou případech do makro rámce. Převážně mikro-situace děj nikam neposouvají, teprve až v makro-struktuře se věci pohnou kupředu. V našem dramatu je to přesně naopak. Děj se posouvá v konfrontaci světů jednotlivých postav, rámec zůstává jakoby nehybný, i když se blíží k jakémusi nekonečnému konci za „jedenáct“.

14 Popis a výklad významů naší inscenace

Na počátku představení vchází jedna postava za druhou do prostoru a získávají od osudového člověka 3D brýle. Zastaví se, a společně si je nasazují. V tomto momentě se rodí do světa, pouhé obrazy budoucnosti se zpřítomňují a zhmotňují. Sami tak vstupují do svých rolí a jejich vlastní světy vznikají. Každý má své vlastní vnímání jistého univerzálního rámce, a každé toto vidění je zcela individuální. Důkazem toho jsou následující monology vyslovované z úst postav. Jednotlivé projevy jsou zcela odlišně pojaté, některé se zabývají zdánlivou banalitou – „co si dnes dám k snídani – sladké nebo slané?“ – jiné si zase humorně kladou mnohem komplexnější otázky typu: „může se v sauně přijímat pod obojí?“ Mezi projevy se neobjevují jenom otázky, ale i personální sdělení: „č-o-k-o-l-á-d-a, čokoláda!“, či obecné životní nastavení: „ukončete výstup a nástup do, či z komfortní zóny, dveře se zavírají.“ Postavy stojí na startovací čáře, mají do sebe vložené jisté dispozice, jisté předem daná nastavení a teď začíná jejich život.

Ve druhém obraze se dva mladí sourozenci ocitají před dírou v zemi. Přemítají, proč tam ta díra je. Snaží se dopátrat, z jaké příčiny tam ta díra je. Není jim ani lhostejné, kdo tu jámu vykopal. Snaží se na otázky přijít, ale nepřijdou na ně, než se jeden z nich nevydá na cestu do jejich hlubin. V jednom z dalších obrazů v ní nalezne onoho kopáče. Ten není návštěvou příchozího chlapce nijak překvapen, a po probrání se z menšího úrazu pokračuje v kopání dál. Přitom vysvětluje, že ho nebavilo denně chodit do práce, a dokola uklízet kanceláře. Místo toho „luxuje“ vysavačem díru do země. Nikdo se ale nepozastaví nad tím, kam vlastně směřuje. Zde je vyobrazena jistá upřímná naivita, či rezignace nad pomíjivými povinnostmi světa. Není pro kopáče vůbec důležité dosáhnout nějakého cíle, ale být na této cestě v jisté harmonii a naplnění.

Další významnou dvojicí jsou sestry, jenž se vzájemně porovnávají v tom, jaký mají vztah k mužům. Jedna se nebrání častému střídání partnerů a tento život bez závazných pout ji vyhovuje. Na druhou stranu její starší sestra už léta po vzoru té mladší usiluje o získání muže. Zároveň k sestřině pravidelné výměně partnerů je značně kritická. Tento odlišný přístup vytváří řadu konfliktních situací. Starší sestra jednou v prádelně narazí na vysokoškolského studenta. Řekne si, že to on by mohl zaplnit její prázdné místo v srdci. Student v daném obraze zjistí, že má v tu chvíli skládat zkoušku, a že musí rychle na ní, jinak ho vyhodí ze školy. Rychle tam proto běží. Po chvíli se vrátí a upadá v zoufalství. Ze zkoušky ho vyhodili, zbývá mu už jen poslední pokus, zároveň nemá kde bydlet a ocitá se na vše naprosto sám. Žena ho utiší a nabídne mu, aby bydlel s ní, a že mu se vším pomůže. Na tuto nabídku student přistoupí. Mezitím její mladší sestra přemýšlí o svém životě, a snaží se s tím také něco dělat. Nakonec se rozhodne odejít a odstěhovat se daleko někam k moři. Ve chvíli, kdy starší čte pro ni určený dopis na rozloučenou, rozhodne se vrátit ke svému původnímu životu, kde byla sama sebou, a vyhodí studenta pryč. Poté popřeje své mladší sestřičce šťastnou cestu.

V průběhu těchto obrazů se objevuje ještě několik linií. Jedna z nich se rozehraje mezi fotbalistou a socioložkou. Ta se snaží zmapovat sportovní prostředí a život fotbalisty. Domluví si s ním rozhovor. Na schůzce se mu snaží pokládat otázky, aby zjistila, v jakých okolnostech vykonává sportovní aktivity, on však o otázkách týkající se jeho osobního života nechce nic slyšet, a tak je ignoruje. Jeho celý život je jen fotbal. Po chvilce ho rozhovor přestane bavit a nabídne socioložce, aby si s ním zatrénovala. Postaví ji do brány, aby mu chytala míče. Po pár výkopech se trefí do jejího břicha. (Což je pro nás jakýmsi skrytým znakem mateřství.) Fotbalista jí ale nejde pomoci a sám sedí schoulený a drží si své chodidlo. Je mu totiž jasné, že tím končí jeho celoživotní sportovní kariéra. Později se v nemocnici setkává se slečnou, která má smrtelnou nemoc. Toto srovnání je silným střetem dvou světů. Na jednu stranu vyrovnaná smrt, na druhou stranu zranění, které v rázu završuje celoživotní snažení a možná i celý jeho svět. Dostane od ní ale osudový dar – čokoládu – té se od dětství bojí, neb z něho v mládí dělala tloušťka. Daru se zdráhá, ale poté ho přijme, a vydá se tak na jinou staro-novou cestu nesportovce.

Mezitím se objevitelé dokopou až do jeskyně. Tam objeví „nejinteligentnějšího člověka“ a ten jim představí svou životní filosofii. Zde se nachází analogie na myšlení Platóna, onen člověk se však nesnaží z jeskyně dostat ven, naopak v ní pobývá, aby podobně mohl promýšlet a kontemplantovat svět v oné temné pomíjivosti a v ní spokojeně být. On tak přijímá svou omezenost, svou relativnost a bezcílnost.

V inscenaci se dokola objevuje číslo jedenáct: je sestavena z jedenácti obrazů, pracovalo na něm jedenáct lidí, jáma je hluboká jedenáct vteřin a „jedenáct“ zbývá do konce. Tento konec je však znovu relativní stejně tak jednotky, které ho odpočítávají. V posledním obraze se vyskytne umírající slečna na nemocničním lůžku. Do jejího pokoje přichází z bytu vyhozený student a vysává. Nestačí mu kabel, a tak v místnosti vypojuje přístroj, který kontroluje slečně životní funkce. Má sluchátka, a tak neslyší, že pípání EKG ustalo. Místnost vyčistí a poté zas odchází. Předtím znovu přístroje zapne. Hned se monitory nerozbíhají, ale po chvíli se znovu nahodí. Tímto napínavým a absurdním „pokračujícím“ momentem inscenace končí.

V inscenaci se nachází mnoho dalších významových pout, které zde záměrně neuvádím. Snažil jsem se, abych jednotlivé linie vyložil tak, aby z nich jejich téma a motivy byly čitelné, ale aby nebyly čistě popisné. Myslím si, že kdyby existovala jednotná interpretace našeho dramatu, pak by sám o sobě pozbyl smyslu.

15 Zhodnocení projektu

Už to bude téměř rok, co se já a mí žáci zabýváme oním divadelním projektem. Po dobu své dlouhé cesty nabýval řadu podob. Tuto cestu jsem se snažil zachytit v této bakalářské práci. Práce to nebyla vůbec snadná, ale myslím si, že se nám velmi povedla a pevně doufám, že v ní budeme pokračovat i nadále. V plánu je zamýšleno její již zmíněné filmové zpracování.

Na počátku se jednalo o smršť nápadů, inspirovaných Komenského Labyrintem. Postupně jsme se od původní předlohy vzdalovali, až jsme se v jednu chvíli od ní zcela odtrhli. Později jsme ji však znovu začali nacházet, ale velmi modifikovanou a skrytou v naší vlastní adaptaci. Tento objevovací proces pak nám velmi pomáhal s upřesňováním jednotlivých významů.

V rámci celého inscenačního procesu si žáci osvojovali řadu divadelních technik. Vyzkoušeli si práci dramaturga, režiséra, scénáristy, technika, scénografa, choreografa, kostyméra, a hlavně tvůrčího herce. Jednalo se opravdu o společnou práci. Moje role byla role hlavního koordinátora a učitele. Zadával jsem úkoly, přinášel náměty, moderoval diskuzi, oponoval jsem, ptal jsem se, snažil se sjednocovat dramatický materiál a ladit ho pod jistý styl, a přitom o všem přemýšlet, jak tento proces koncipovat tak, aby stále v duchu literárně-dramatické výchovy žáky rozvíjel jak v oblasti dramatické, tak v sociální a osobnostní.

Za velký úspěch považuji, že se v průběhu povedlo utužit vztahy mezi jednotlivými členy skupiny. Mám pocit, že i já jako jejich učitel jsem u žáků získal mnohem větší důvěru podloženou našimi úspěchy. Skupina velmi rychle přijala dva nové členy. Jedna z nich je původem Američanka a její česká jazyková vybavenost není na úrovni roditelého mluvčího. Byl jsem rád, že jsme mohli přispět k jejímu rozvoji a zároveň s touto okolností nakonec užitečně pracovat.

Každý ze skupiny se za onen rok velmi posunul. Někteří poprvé v životě vystoupili na veřejnosti. Jiný zmírnili svůj ostych a nabyli sebevědomí. Všichni posunuli na vyšší úroveň své mluvní a pohybové schopnosti. Z čeho mám já ohromnou radost, tak to bylo jejich započetí uvažování o divadle vůbec – o uměleckých možnostech něco sdělovat. Dnes jsou daleko kritičtější k přijímání jakéhokoli obsahu a dbají obecně na estetické kvality. Zároveň se v průběhu inscenace setkali i s filosofickým myšlením a řekl bych, že ne jednoho to zaujalo a podnítilo k dalšímu zájmu o něj.

Závěr

Hlavním cílem celého bakalářského projektu bylo zrealizovat inscenaci s literárně dramatickou skupinou na Základní umělecké škole Josefa Suka v Benešově. Tento hlavní úkol byl zcela úspěšně naplněn. Já spolu s žáky jsme vytvořili divadelní útvar, jenž nese název COMENIUS VACUUM LAUTUS aneb Duševní očistec. Toto dílo se nám doposud povedlo třikrát představit veřejnosti. Dvakrát se tak stalo v kolech soutěže základních uměleckých škol. V obou jsme byli ohodnoceni zlatým pásmem. Pro nás nejdůležitější výstup se však konal v Muzeu umění a designu, kde podle mého sklidil od diváků nemalý úspěch.

Dílčí cíle spočívaly v rozvoji žáků v jednotlivých oblastech. Podle třídění Evy Machkové se jedná o oblasti dramatické, osobnostní a sociální. Všechny zmíněné body obsažené v její publikaci *Jak se učí dramatická výchova* (str. 36) byly v průběhu tvorby kontinuálně rozvíjeny. V rámci dramatických cílů bych vyzdvihнул rozvíjení schopnosti komunikovat verbálně i neverbálně a osvojit si divadelní složky (dramaturgie, režie, herectví a scénografie). Projekt se snažil žákům aktivně představit právě inscenační práci. Tyto předpoklady byly zcela úspěšně završeny.

Z oblasti sociálního rozvoje považuji za klíčové „dosáhnout vysoké úrovně empatie a, schopnosti vcítění se rolí“ a vyvíjet se k sociálnímu porozumění a spolupráci, k sociálnímu vědomí“. Za téma inscenace jsme si určili neshody při vnucování druhým svého pohledu na svět. Pokud lidé nepřijímají či alespoň nerespektují jednotlivé světy druhých, pak prakticky budou stále žít v onom bezcílném labyrintu. Toto přijímání názorů druhých se hodně rozvíjelo i při společné tvorbě. Byť jsem zpočátku měl velmi odlišnou vizi, kam představení nakonec mělo směřovat, nebránil jsem se tomuto přirozenému postupu, jenž byl založen právě na našich různých přístupech ke světu.

Za ten rok ušli žáci velkou cestu i ve svém osobnostním rozvoji. Díky tomu, že mohli otevírat svá osobní témata, umělecky je zpracovávat, a nakonec prezentovat veřejnosti – největší efekt to mělo před zmíněnými učiteli z místního gymnázia, kteří k nim často přistupují kriticky. Od nich pochvala za společné dílo, a snad i jejich částečné porozumění našeho přístupu ke světu mělo pro nás všechny nemalou cenu.

Úskalí našeho společného snažení nastala uprostřed započaté práce. V určitou chvíli jsme nevěděli, jakým směrem chceme projekt rozvíjet. Zpětně uvažuji, jestli takové momenty jsou chybné, či nevyhnutelné. Dění na hodině se samozřejmě kvalitní přípravou ovlivnit dá, ale pokud tento program v daný čas dané skupině nesesedne, tak je potřeba improvizovat. Občas tato improvizace může směřovat do slepé uličky a je potřeba se na příští hodině vrátit a začít jinak. Sice se to může být demotivující a jevit se neproduktivní. Na druhou stranu nás to v procesu učí, buduje kritický postoj a nastiňuje, kudy bychom se v příští hodině měli rozvíjet.

Pevně doufám, že tato inscenační práce nebyla skupiny poslední. Jsou to ohromně šikovní mladí lidé, kteří mají výborné umělecké vlohy, jemný cit, chuť tvořit a jsou zároveň velmi společenští a kamarádští. Moc jim za tuto roční společnou práci děkuji. Bez nich by tento projekt zkrátka nebyl. Cením si jejich ochoty spolupracovat a zároveň toho, že se dobrovolně stali mými studijními kolegy, s nimiž jsem projekt mohl zrealizovat. Děkuji.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- ARENDT, Hannah. *Krise kultury: (Čtyři cvičení v politickém myšlení)*. Praha: Mladá fronta, 1994. Váhy (Mladá fronta). ISBN 80-204-0424-4.
- ARISTOTELÉS. *Poetika*. Přeložil František GROH. Praha: Gryf, 1993. Estetická řada. ISBN 80-85829-01-0.
- DIDEROT, Denis. *Herecký paradox*. Přeložil Josef POSPÍŠIL. Olomouc: Votobia, 1997. Malá díla. ISBN 80-7198-187-7.
- ECO, Umberto. *Skeptikové a těšitelé*. Vyd. 1. [i.e. vyd. 2., V Argu 1.]. Praha: Argo, 2006. ISBN 80-7203-706-4.
- MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.
- MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. 14. vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2020. ISBN 978-80-7068-352-1.
- MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2018. ISBN 978-80-7068-317-0.
- SKÁLA, Pavel. *Studentské soubory a jejich hodnocení na přehlídkách*. Praha, 2022. Diplomová práce. Akademie múzických umění. Divadelní fakulta IN Tvořivá dramatika. 2023. Roč. XXXIV, č. 1 (98). str. 1. ISSN 1211-8001.
- SOBKOVÁ, Ivana. *Specifikace dětského a studentského divadla*. Praha, 2021. Habilitační práce. Akademie múzických umění. Divadelní fakulta. IN Tvořivá dramatika. 2022. Roč. XXXIII, č. 1 (95). str. 7. ISSN 1211-8001.

7.Prameny

- *Bible: překlad 21. století*. 9. opravené vydání. Praha: Biblion, 2021. ISBN 978-80-87282-74-8.
- KOMENSKÝ, Jan Amos, KOLÁR, Jaroslav, Markéta SELUCKÁ a Tomáš HAVELKA, ed. *Labyrint světa a ráj srdce*. V České knižnici vyd. 2. Brno: Host, 2014. Česká knižnice (Host). ISBN 978-80-7491-154-5.
- KOMENSKÝ, Jan Amos, MAKOVIČKA, Tomáš, ed. *Labyrint světa a ráj srdce*. Ilustroval Miroslav HUPTYCH. Praha: Práh, 2013. ISBN 978-80-7252-425-9.

Příloha 1

Plakát premiéry 30. 3. 2023

COMENIUS VACUUM LAUTUS

aneb Duševní očištec

Šímová síň MUD*

THEIA

30. 3. 2023 v 19:30

Premiéra představení tvůrčí skupiny THEIA žáků literárně-dramatického oboru ZUŠ J. Suka Benešov
Často zapomínáme, že nežijeme v seriálu - přestaňme slepě následovat prázdné cíle, nechtějme
poznat absolutní pravdu, neprotěkejme světem. Zastavme se, a pak znovu vykročme.
Kam? Přeci na cestu...

Lístky rezervujte na mail: kajetanka.zus@gmail.com

Příloha 2

Program k premiéře

ukončete prosím výstup a nástup do či z komfortní zóny dveře se zavírají fotbal nebo spát v posteli **COMENIUS VACUUM LAUTUS** aneb Duševní očištec Kdy 19:30 30. 3. 2023 západ Slunce v beranovi bacha Co stejně „největší“ duchovnost spočívá v optimistickém nihilismu tak vo co de kde v **MUDu** = světlo a naděje v regionu ani ne velký ani ne malý hrací prostor Pošta neintimní třída malý Kdo nový my název **THEIA** zrak a zářící éter jasně modré oblohy Dobrý Daniel Havlíček Hynek Hůlková Natálie Jára Josef Lungová Anna Ošmerová Kateřina Polívka Vojtěch Starostová Adéla Švagrová Greta přesně podle třídnice Proč protože bakalářka jak mně to nechutnalo tak jsem to exl na ex jsme chudí misionáři ty mě neposloucháš ty mě taky proč upřímně nevím ty víš Přála bych si vědět opravdu přála bych si nevědět vím ale myšlenky si zakazují a proto před sebou vědomí skrývám, zamykám. Chápu, rozumím. Bylo by tak jednodušší, kdybys nerozuměl, kdybych já nevěděla... Proč? Ticho Jak křehkou vázu tě pouštím v strachu se strach obrací v temnotách křik lbzučí a vibrace bijí na poplach skokani jak těžítka tíhnou ztrácí takt a hrdě vyhlíží křik hřiběte jenž vír roztáčí v poklusu smějíc a hledajíc a tak ptám se tě, kolik tance, kolik světla mi dáš ty cihličko uhlazená, stojame prohnutý, hubo chutí prosycená a smúlo bez konce směčka! (zakřičemo)) Mirkněte, vy žádosti mé a přijměte tu beznaděj barvy tak tiše dřímou v hrbolu času se kloužou ač lev či zebra věštby se ptají víc tě smůly mesmíchají nezlob se písničko v létě než sníš jízdu svou horskou hladu se vz máhat a číší kanout jak horečkou vzprímeně jít a vzlétnout a klanět se, mávat a mávat Když už to hrdlo smilně ví jak se šklebit a rvát když už všechno se mísí a nic není všim pak teprve pozná se, co je to tma. Dříve vili jsem dnes však máme strach zahodme želez a bubnujme viva! Dluh sobě smaž a kolibříkům se směj nech zmást se vyjdi ven a zase zpět přec to je ten duch it to je ten dech vyděl's? jsi v sauně tak se uklidni chceme křeslo zpět třetí požární stupeň z kolika ze tří tyvole takže ho budu pozdravovat ode všech ještě někdo ty jsi taková výborná estét na počátku byl labyrint nejradši bych šel do Buckinghamského paláce vzal ti tam šperky a dal ti je všude tady máme různé druhy kachen morčák prostřední morčák bílý zrzohlávka rudozubá pižmovka bělokřídlá hohol bělohlavý polák černohlavý polák hnědavý ja nejsem vůbec vůdčí typ jen když ten druhý neumí vést lepší požítí skřídla nežli potkatí tygra 11 v Darwinově kráteru konec čeho? jedenáct čeho? ještě Jakub Rajdl Felix čau

Příloha 3

Návrh plakátu k repríze 7. 6. 2023

COMENIUS VACUUM LAUTUS

aneb Duševní očištec

Šímová síň MUD*

THEIA

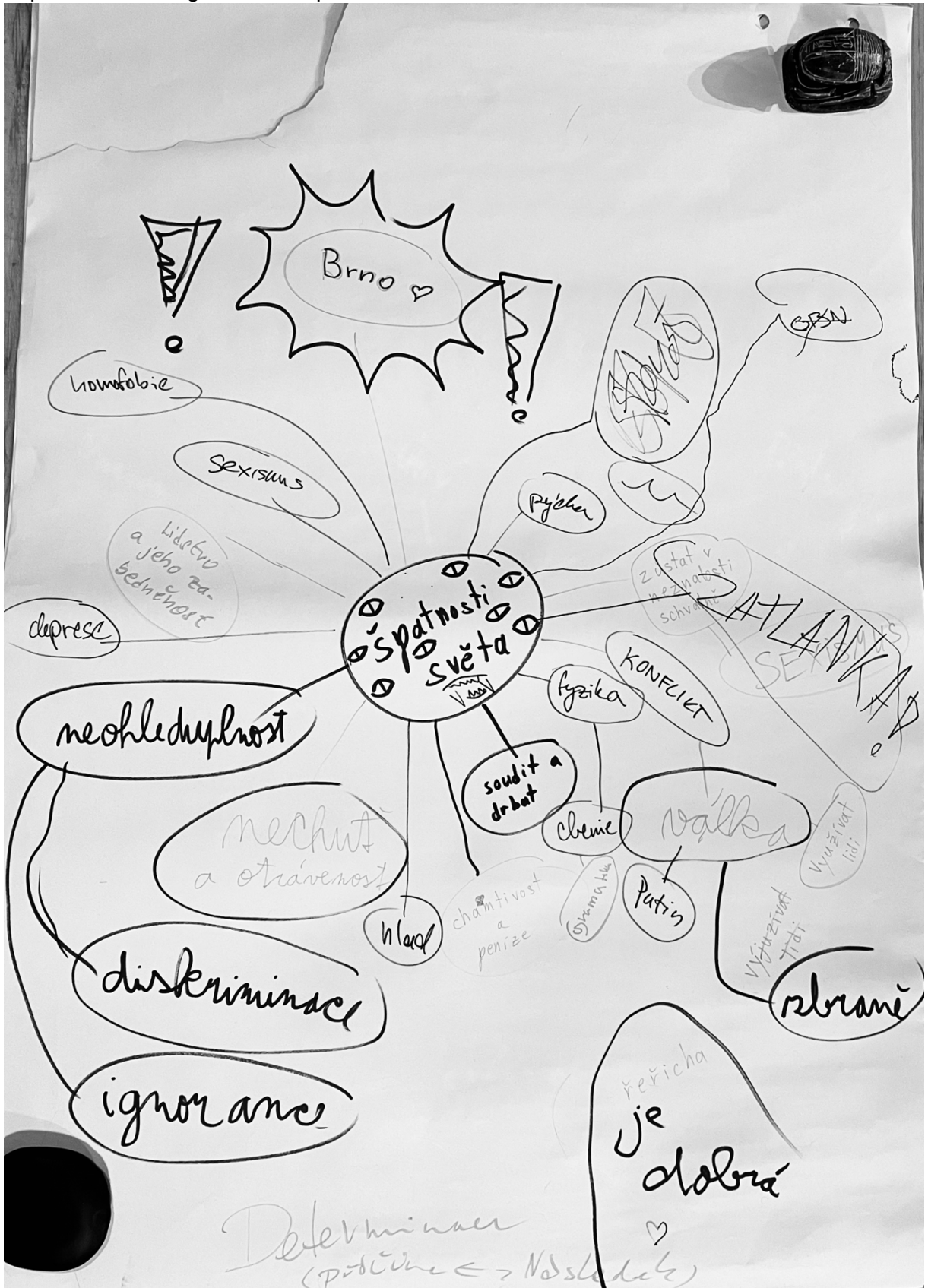
7. 6. 2023 ve 20:00

Představení tvůrčí skupiny THEIA žáků literárně-dramatického oboru ZUŠ J. Suka Benešov
Často zapomínáme, že nežijeme v seriálu - přestaňme slepě následovat prázdné cíle, nechtějme
poznat absolutní pravdu, neprotékejme světem. Zastavme se, a pak znovu vykročme.
Kam? Přeci na cestu...

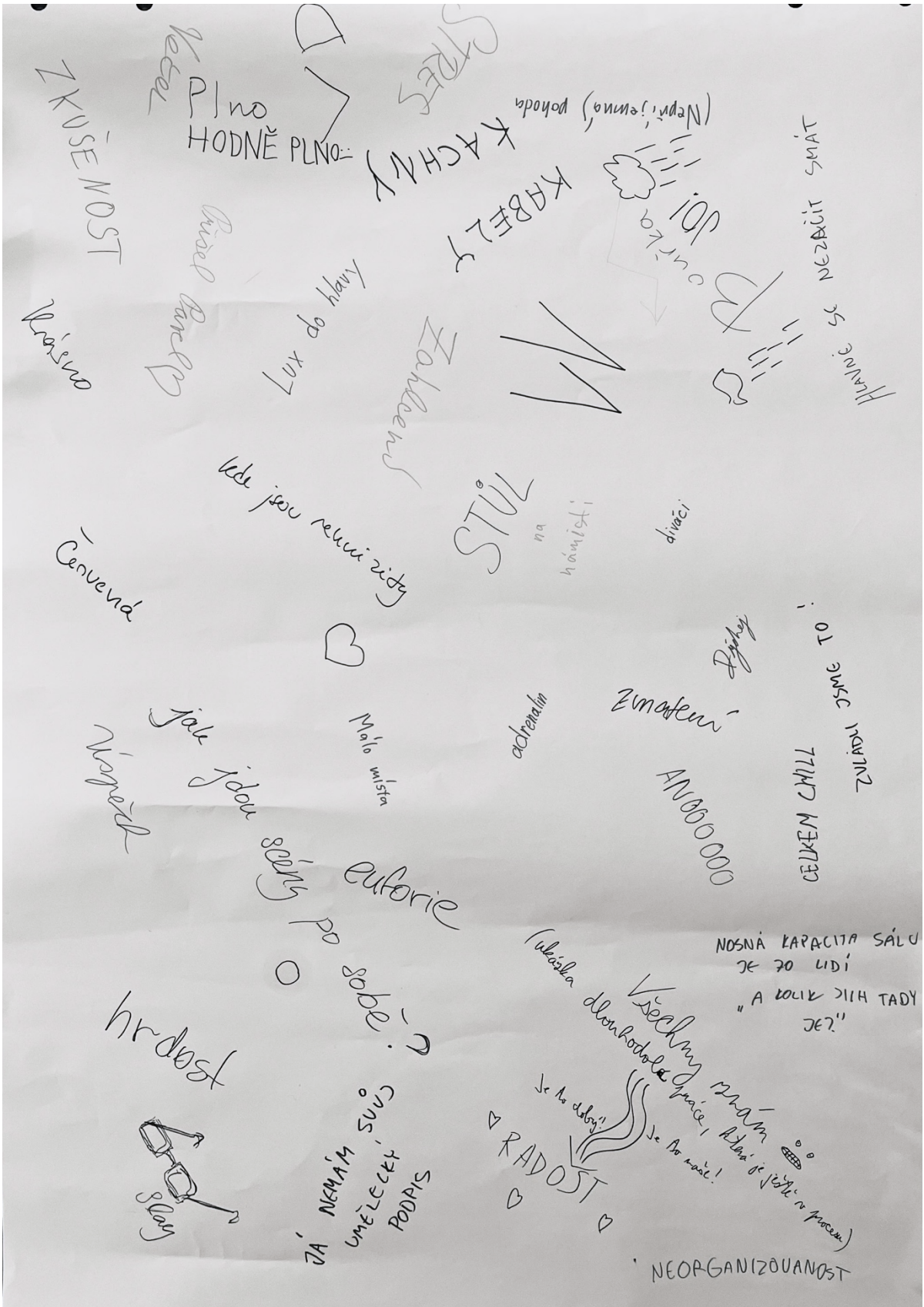
Příloha 4

Zápis brainstormingu na téma špatnosti světa

Příloha 5

Písemná reflexe premiéry 30. 3. 2023

Příloha 6

Písemná reflexe soutěže ZUŠ 31. 3.-1. 4. 2023

Handwritten notes and sketches on a piece of paper, organized into several sections:

- Top Left:** "Budič", "Kabely", "2. pohled.", "ZLATÝ PÁSMOO!", "RÁD NA GONG", "Dusmo".
- Top Right:** "CERNÉHO FAVU", "HOD NA KOLE", "HLAD", "RADA", "Tma", "obědy", "Nemluva a výmluvy", "Spánek a Dospívání", "Pout".
- Middle Left:** "Tak jde", "Jedem", "ZKLAMÁNÍ", "CARRER", "některé věci", "dívky", "sazení", "sezení", "vůně".
- Middle Right:** "Květeny", "klubík", "stanky", "a šprým", "Buč", "s", "r", "bez prsty", "Zdobout se", "na nové", "partičky", "Dobrotou", "matka", "mista", "Spánek & AJO".
- Bottom Left:** "KAM", "ZAMYŠLENÍ", "KDE MÁM", "BUČE?", "PODEBRADKA", "Sunkfleky", "Změna", "nechápu, že je to užádní dohrať".
- Bottom Right:** "Kamínky", "kavla a číny", "Distribuce", "11 RADA?", "Povorka", "Nepřijemné favoty", "Únava", "NADĚTI", "tichý podchod", "Dokonalý".

Příloha 7

Scénář inscenace⁸

COMENIUS VACUUM LAUTUS

aneb duševní očistec

1. SAUNA

- Dáda:** Co se stane, až nastane konec? Co se stane, až to člověk zjistí? Co když ses zrovna podíval do očí milované osoby – a ty, ani ona to neví.
- Co je konec? To po začátku a středu či to, po poslední vzpomínku?
- Co bys dělal, že za týden nastane? Bolí pravda víc, než lež? A chceš to vědět? Co když konec přijde. A ty se na něj nebudeš moct připravit.
- Může se v sauně přijímat pod obojí?
- Gréta:** Je skutečně rozdíl mezi životem o samotě a životem obklopeným lidmi? Proč jsme jako lidé naučení věřit, že potřebujeme další lidi, abychom byli šťastní? Proč se ve své samotě nemohu cítit celá a spokojená? Mám chvíle osamělosti a smutku, ale cítím se tak jen proto, že mi to svět říká – anebo proto že jsem fakt smutná? Ti tiší, introverti a nepochopení jsou v tomto světě vyhnáni a přinuceni věřit, že jsou odpudiví a nehodní náklonnosti. No možná nechceme zapadnout, možná nejsme vůbec normální! A stejně člověk může najít klid jak ve své vlastní přítomnosti, tak v přítomnosti ostatních. Vím to! Ale někdy, když stojím před zrcadlem a zírám na sebe, vidím v odrazu své demony. Vidím, jak se mi posmívají, křičí a ptají se mě: "Proč jsi tak sama!" A tady to je, zase ta otázka... Proč by měl být člověk se člověkem? Je jeden člověk málo? Proč nebýt sám?
- Pepa:** Do jaké míry má vliv na osobnost dítěte výchova? Genetika zde hraje značnou roli a tu přeci nepopřeš. Co vše tedy rodiče můžou dětem vyčítat, když danou věc dělají podvědomě právě kvůli výchově, či genetice. Za to, jací jsme si ale koneckonců odpovídáme stejně sami.
- Anička:** Existuje absolutní prázdno?
Je něco prázdnějšího než absolutní nula? Lze vůbec docílit absolutní nuly? Konec není prázdnota. Konec je hranice a hranice je linie. A linie není prázdnota.
Kdyby ale prázdno nebylo, nebylo by ani plno. A co když nemůže být ani absolutní plno, když čísla jsou vlastně nekonečná...
- Kačenka:** Nesnáším kachny. Morčák prostřední, morčák bílý, zrzohlávka rudozobá, pižmovka bělokřídla, hohul bělohlavý, polák černohlavý, polák hnědavý.
- Natka:** Co si dám dnes k večeři? Slané, nebo sladké? Podle mého vnitřního pocitu soudím, že sladké. Lívance nebo palačinky? Palačinky jsem měla minulý týden, takže lívance a udělám si zdravější verzi. Ale jsem dost unavená, chci vůbec vařit? Asi si to odhodlání dělat něco produktivního nechám na jindy.
- Hlídačka:** Už je po zavíračce. Je mi to líto, ale už budete muset končit.
- Všichni:** Pššš!

⁸ Tato verze scénáře se shoduje s prvním veřejným vystoupením 20. 2. 2023.

Ukážou jí, ať se k nim posadí. Položí na ní jejich hlavy a společně relaxují.

Hudba v podkresu se začne stupňovat. Zvedají se a hypnotizovaným pohybem vytváří holograf světa.

Hudby utichne a všichni zůstanou stát jako sochy.

2. PŘED DÍROU

Hynek přijde a spatří díru a napínavě do ní kouká.

Hynek: Wau!

Adél rozmrzne a zapojí se do dialogu s Hynkem.

Adél: Co to je?

Hynek: Vypadá to jako díra.

Adél: Ale proč je tu díra?

Hynek: Já nevím. Někdo ji tu vykopal.

Adél: Včera tu nebyla.

Hynek: To máš pravdu. Ale dneska už tu je.

Adél: Radši bychom měli jít dál.

Ád'a čeká na Hynka, až se zvedne, ale ten se zaujat dírou ani nehne. Ád'a se vrací.

Adél: Viděl's, jak je hluboká?

Hynek: Hodně hluboká!

Adél: Kolik to může být?

Hynek: Dvě stě čtyřicet osm celých dva – je můj odhad.

Adél: Tam zkusíme hodit nějaký šutr ne? Jestli to dopadne na dno.

Hynek hází do díry kámen.

Hynek: Počítej.

Adél: Raz, dva, tři... devět, slyšíš něco... jedenáct.

Ostatní do rytmu počítání odchází. Kámen dopadne na zem.

Hynek: Jedenáct.

Adél: No a co teď s tím?

Hynek: No prostě je to strašně hluboký.

Adél: Myslíš, že ta díra má nějaký účel? Proč by tu jen tak byla díra, žejo?

Hynek: No jako jo, ale proč taky ne? Víš, kolik je na světě děr. A všechny nemusí mít účel. Nebo jo?

Adél: No já nevím, ale tu díru musel někdo vykopat.

Hynek: Tohle přeci nemohli za den vykopat. Včera tady nebyla. Třeba to je díra, která vede skrz zeměkouli až do Austrálie.

Adél: Vždyť jsme slyšeli, jak dopadl kámen na zem. To nemůže jít skrz.

Hynek: To je blbost, máš pravdu, sorry.

Adél: Možná to tam někdo kope. Nějaký dělník a třeba ho to trefilo do hlavy.

Hynek: My jsme ho zabili! My jsme ho zabili!

Adél: Co když ještě žije. Rychle, jeden z nás tam musí skočit a poskytnout mu první pomoc! To je naše občanská povinnost!

Hynek: To tedy je sakra naše občanská povinnost! Ale vždyť umřem taky, když tam skočíme.

Adél: Já nevím, tak dojdeme pro lano.

Hynek: Na to není čas!

Adél: Tak tu jámu zakopem.

Hynek: To je blbý, ne?

Adél: No tak já už fakt nevím!

Hynek: Tak tam skočíme a za deset sekund se tam takhle vzpříčíme, aby nás to nezabilo.

Adél: Jak jako skočíme? Já tam fakt nepolezu!

Hynek: Ještě jsme se nedohodli, kdo to bude.

Adél: No a kdo tam hodil ten kámen?

Hynek se provinile rozhlédne kolem sebe, smíří se se svým osudem a skočí do díry.

Adél: Tak co? Žiješ?

Hynek: Žiju!

Adél: Tak fajn...

Adél odchází.

3. TANEC S MUŽI

Anička se probouzí po mejdanu. Začíná se protahovat a pomalu se její pohyby mění v tanec.

V jejím obrazu se objeví muž. S ním se začne zrcadlit – ona ale ženskými pohyby; on mužskými. Usazuje ho na židli, dává mu ruce na oči a omamuje ho.

Druhého muže se snaží přetlačit pohledem a on ustupuje a sedá si na židli. Je tak lapen.

Třetí ho omamuje sednutím si na jeho klín.

Ona pak vítězně uprostřed v tanci pokračuje. Po chvíli vzdorovitého odpočinku se znovu přidávají ke společnému pohybu. Muži ale nakonec padají a Anička znovu „vítězí“.

4. ROZHOVOR

Josef: Ahoj.

Agáta: Dobrý den, já jsem Helena výzkumná pracovnice z oboru sociologie NSA.

Josef: Jasně. Můžeme si tykat?

Agáta: Jistě.

Josef: Čau čau.

Políbí ji na tváře.

Agáta: Mockrát vám děkuji, tedy tobě, že sis na mě udělal čas. Tak můžeme začít?

Josef: Tak určitě.

Agáta: Skočíme rovnou do toho.

Slavný fotbalový hráč, ve svých patnácti... Co tě přivedlo k fotbalu?

Josef: Já jsem vlastně už od narození měl v hlavě takový hlas, co mi našeptával tento směr, ale to jsem tomu ještě zcela nerozuměl. Když jsem začal koukat na fotbal tak jsem samozřejmě vše pochopil. Ono, když chcete být v něčem nejlepší tak musíte vědět dopředu, že nejlepší budete.

Agáta: Prozradte mi, jaký je tvůj běžný den?

Josef: Tak normálka, v šest vstanu, hodím do sebe vodu, nějaký jídlo. No hned jdu dělat asi kliky, no. Tak padesát zlehka. Dopoledne hraju fotbal. Pak jdu asi na oběd. A pak zase fotbal až do večera.

Agáta: Takže bez neustálého tréninku se jen tak fotbalová hvězda nezrodí.

Josef: Tak to je snad bez pochyb ne?

Agáta: A co tvůj běžný život? Máš rodinu, přítelkyni...?

Josef: Tak mám od narození rodiče a prarodiče... logicky teda no. Ale máte buď vztah nebo fotbal a pokud nechcete kopat přebor, tak volba je jasná.

Agáta: Ani nějakého mazlíčka? Třeba pejska, s tím bys třeba mohl krásně běhat.

Josef: Já běhám s míčem, a to mi zatím stačí.

Agáta: Dobrá, a když jsi byl malý, měl jsi i jiný záliby než sport?

Josef: Tak byli i jiné záliby, které z již vyspělého a zdravého pohledu беру jako negativní a jako velké plýtvání časem.

Agáta: A když tedy přijdeš na trénink, co děláš? S čím začneš? Máš nějaký rituální postup?

Josef: Vždycky začínám rozcvičkou, bez té to prostě nejde. Protáhnu si ruce. To se dělá takhle kdybyste nevěděla. Takhle se to protáhne, a pak nohy.

Leží na zádech a krouží rukama a nohama.

Agáta: Co tvé další plány do budoucna? Máš nějaké ještě vyšší ambice?

Josef: Do budoucna? Být lepší a lepší v tom, co dělám. To docílím tréninkem. A vůbec pojd' si raději lehnout a dělej to tak, jako já. Můžeme si vlastně zatrénovat spolu. Já mám jedno cvičení pro dva. To děláme většinou s klukama v kabině a tak, ale pojd'me to zkusit... A teď potřebuji závaží.

Agáta: Eee, je tohle bezpečný?

Josef: Joo.

Udělají letadlo a spadnou.

Oba jsou po pádu rozlámaní. Josef si drží nohu a pomalu začíná zoufat a brečet. Agáta je zpočátku našťvaná, ale pak vidí, že je Josef naprosto zoufalý.

Agáta: Jste v pořádku?

Josef: Nejssem. Zavolejte pomoc. Prosím.

Agáta vezme telefon a volá záchranku.

Agáta: Prosím, pomoc...

Pomalů se zhasíná, mobil svítí.

5. JÓGA

Anička: Bojovník ještě

Anička: Po lekci jsem za ním přišla, no.

Kačka: A von tě někam vzal?

Anička: No?

Kačka: Já jsem myslela, že s někým žije.

Anička: To nevim, v tom bytě byl sám.

Kačka: Vy jste šli k němu do bytu?

Anička: No...

Kačka: Jako, že's ho doprovodila, nebo...?

Anička: No normálně jsem se s ním...

Odmilka

Kačka: No a vy spolu jako chodíte?

Anička: Ne, proč?

Kačka: No, to je asi jedno.

Odmilka

Kačka: Uvědomuješ si to, že vy jediný co, tak na sebe koukáte na józe a potom prostě... není to divný teďka?

Anička: Ani ne.

Já mu řekla, že to bude jen příležitostně.

Kačka: Takže to neskončilo ještě?

Anička: To nikdo neví.

Kačka: No a nemyslíš si, že to je k němu nefér, že si teďka myslí...

Anička: Víš, každý nečeká tři tisíce let, než se s někým podrží za ruku, jako ty, chápeš.

Kačka: Ale to není o čekání. Vždyť ty si nikdy s nikým neměla žádný vztah.

Anička: No a co že jsem nikdy neměla vztah?! Není to náhodou úplně jedno?

Kačka: Copak sis nikdy nepřála být s někým, kdo tě každé ráno pohladí, je ti oporou, se vším ti pomůže.

Anička: Ale já žádnou pomoc nepotřebuji! Já nikoho nepotřebuji! Chápeš!

Anička: Ty mi jenom závidíš. Lidi mě prostě chtějí. No.

Kačka: Tak hodně štěstí.

Anička: Ty už jdeš?
Kačka: Užij si to tady.
Anička: Ahoj.
Kačka: Čau.

Kačka si čichá ke svému oblečení a zjišťuje, že strašně smrdí, a tak se rozhodne jít do prádelny.

6. PRÁDELNA

Student spí na lavici v prádelně. Přichází tam našťvaná Kačka.

Zpočátku se jí nelíbí, že tam student a spí a zabírá tím všechny židličky. Sedá si na poslední židli a pokládá si jeho nohy na klín. Napadne ji, že si s jeho nohami udělá selfie, aby své sestře dokázala, že není žádná puritánka.

Do prádelny přijde další žena, Kačka se lekne a shodí nohy studenta ze sebe a tím i jeho celého na zem.

Probudí se, je zmatený a sedá si zpět na sedačku. Poté se jde kouknout na své prádlo do pračky. Pozoruje hodiny a uvědomí si, že má být na zkoušce. Začne panikařit...

Dáda: Můžu vás poprosit. Já mám za patnáct minut zkoušku. Já hned přijdu, jen tam musím jít. Já vám za to určitě zaplatím

Agáta: Dobře no...

Dáda: Mockrát vám děkuji. Tady máte...

Podává ji koš a utíká pryč.

Kačka: Promiňte, koukám, že spěcháte. Já to jeho prádlo za vás v klidu pohlídám. Nebojte se, my se známe.

Agáta: Vy se znáte?

Kačka: Jo jo, to je Honza. Jee mi se známe, tolik jsme toho spolu zažili...

Agáta: Opravdu? Takže když to tu nechám na vás, nebude vám to vadit?

Kačka: Ale vůbec ne.

Agáta: No tak asi jo.

Studentovo prádlo se dopralo. Sundá si kus svršku. Klesá velmi pomalu kvůli svým chromým kolenům.

Vyndává prádlo ven a skládá ho.

Dáda: Prosim vás, to jsou moje košile! Co jste s nimi dělala?

Kačka: Já jsem je skládala.

Dáda: A kde je ta pani, která je měla hlídat?

Kačka: Já je jen začala skládat, nic víc...

Dáda: Jak začala skládat – vždyť jsem ji za to zaplatil!

Kačka: Odešla... Prostě dnes nemůžete nikomu věřit. Máte štěstí, že jsem tady byla já.

Dáda: Odešla, odešla... odešla.
Kačka: Je vám dobře?
Dáda: Naprosto!
Kačka: Nevypadáte. Já jenom že...
Dáda: Jasně, že nevypadám! Tohle je úplně naprd den! Celou noc jsem nespal, v jednom kuse jsem se šprtal jenom proto, abych přišel na zkoušku a při první otázce tam zkameněl.
Kačka: A jak to nakonec dopadlo?
Dáda: Vyhodili mě!!! Jak by to jinak dopadlo! Já prostě nemůžu jim říct, že Římané věštili z vnitřností zvířat a z letu ptáků. Já prostě musím sedět, potit se a trapně zírat. Pak přijdu sem a vy tu nevim co děláte s mýma košilema.
Kačka: Ale to bude dobrý! Příště už to určitě vyjde.
Dáda: Mám poslední pokus! Pak je konec, vyhodí mě. A s tímhle se to určitě stane. Navíc naši mě už dávno vykopli z domu, musím si na všechno sám vydělávat a pak se musím po nocích učit. Já už prostě nemůžu...
Kačka: Ale, zlatíčko, to bude dobrý.
Dáda: Nebude.
Kačka: Bude to dobrý.
Dáda: Nebude.
Kačka: Bude to dobrý, to zvládneš. Spolu to zvládneme.
Dáda: Jak spolu?
Kačka: No spolu, se vším ti pomůžu. Nastěhovat se můžeš klidně ke mně, mám dost velký byt pro oba. A budu ti vařit, zatímco ty se budeš moct připravovat na tu zkoušku, kterou už příště určitě dáš.
Dáda: A co bude s košilemi?
Kačka: Jo košile... ty ti budu prát já.
Dáda: Opravdu?
Kačka: No opravdu.
Dáda: Tak jo.

Vojta přichází s vysavačem. Sbírá košile poházené po zemi. Klekne si k pračce a kouká, jak se pračka točí. Kačka a student se k němu připojí. Světlo se pomalu zhasíná.

7. V DÍŘE

Hynek padá

Hynek: Halo, slyšíte mě

Hynek se ho snaží oživit.

Hynek: Co tu děláš?

Vojta: Kopu díru.

Hynek: Čím to kopeš?

Vojta: Já? Luxuju.
Hynek: Jak hluboko kopeš?
Vojta: Hele nevím, zatím to mám na jedenáct sekund volného pádu.
Hynek: Kolik to je celkově?
Vojta: Hele nevím, zatím mám jedenáct sekund volného pádu.
Hynek: To je dobrý. Máš co jíst?
Vojta: Mám lampu.
Hynek: A lampa svítí?
Vojta: Ne.
Hynek: To je blbý. Já vůbec nic nevidím – ale to si asi člověk časem zvykne, co?
Vojta: Ne.
Hynek: Ty se nebojíš tmy?
Vojta: Trochu jo.
Hynek: Tak teď tu máš mě.

Vojta ho pohmatu hledá.

Hynek: Tady.
Hynek: Proč to vlastně děláš?

Vojta zvažní.

Vojta: Nahoře už jsem neměl co hledat. Nedávalo mi smysl každej den vstávat v 6, chodit do práce. Potřeboval jsem změnu, a tak jsem se rozhodl hledat smysl někde jinde a kopsu tuhle díru.
Hynek: Nepotřeboval bys pomoct? Ty ses tady asi už dost namakal a já se cítím provinile, jak jsem ti hodil na hlavu ten šutr. Ono to bylo omylem jo, ale stejně si to musím nějak odčinit.
Vojta: To's byl ty?!
Hynek: Jo.

Vojta dá Hynkovi facku.

Vojta: Odčiněno.
Hynek: Vlez mi na záda!

Vojta vlezze Hynkovi na záda.

Vojta: A proč?
Hynek: Budem pracovat efektivněji, ušetříme kroky.
Vojta: Jasně!
Hynek: Ty mi zatím ukaž, jak se to dělá a já ti k tomu můžu zpívat.
Vojta: Lux je tam.

Hynek se rozejde na druhou stranu, když Vojta najde vysavač, začíná zpívat:

Hynek: Slunce šlo spát

za hromádku klád
na nebi hvězdy klíčí.
Už nepracuj, mravenečku můj,
schovej se do jehličí.
Máš nožičky uběhané,
den byl tak těžký.
Pojď, lůžko máš odestlané
v plátku od macešky.

8. POSLEDNÍ POKUS

Agi je vlastně pouhý přelud. Student tak zkouší sám sebe. Odpovídá do prázdna.

Agi: Dobrý den.

Dáda: Dobrý den.

Agi: Vybudete pan...

Dáda: Dobrý.

Agi: Aaa, no jistě. Poslední pokus z demografie. Víte, že pokud to dnes dopadne jako minule, tak to bude konec vašeho studia? Další pokus nemáte.

Dáda: Víím...

Agi: No nebuďte nervózní, nějak to dopadne. Učil jste se?

Dáda: Ano celý týden, dneska jsem dokonce ani nespal. Nemělo to už cenu.

Agi: No dobře, tak se na to posadme. Začneme třeba s obory demografie.

Dáda: Geografie obyvatelstva...

Agi: Dobře, dobře.

Agi: A co víte třeba o Johnu Grauntovi?

Dáda: Tak je považován za zakladatele demografie, narodila se roku 1620 v Londýně, vynalezl nejjednodušší úmrtnostní tabulku a metody zpracování dat ze sčítání lidu. Věnoval se poměru narozených chlapců a děvčat a také vymírání dle věkových skupin.

Agi: Výborně! A co je to natalita?

Dáda: To je porodnost, základní ukazatel demografie, udává podíl narozených dětí za časové období.

Agi: Mhmm to o to moc nevíte a třeba něco třeba o demografické revoluci?

Dáda: Takto je historický proces převratné změny demografických vlastností společnosti. Mezi které patří pokles úmrtnosti, pokles kojenecké úmrtnosti a také pokles míry porodnosti ve vyspělých zemích, především v Evropě, což je docela velký problém dnešní společnosti, jelikož mladí nechtějí mít děti a mnohdy se k tomu třeba kvůli finanční situaci ani neodvážejí. Zkrátka mělo by se rodit více dětí, ideální počet je 2,1 dítěte na jednu ženu.

Agi: A dost! Tak oba vidíme, že tady to nejspíš nemá cenu prodlužovat. Mohl jste se připravit a místo toho mě tady akorát okrádáte o čas. Chtěl jste snad studovat ne? Je mi to líto ale neopršel jste.

Dáda: Ale vždyť jsem to řekl správně, ideální počet je 2.1 na ženu ne?

Student začne přeříkávat tabulku, jako kdyby horlivě kázal. Stoupne si na židli, poté na stůl. Má ruce dokořán roztažené. Pak ale přestane. Začne se sklíčovat, až se schoulí do klubíčka pod stůl.

9. NEMOCNICE

Vojta: Prosím, další.

Josef: Ale pane doktore, co to je za fauly tohleto?!

Áďa: Spěcháte někam? Mám vás pustit před sebe?

Josef: Jasně, že spěchám. Nevidíte moji nohu? Postavit se na ni nemohu celé dva dny. Tamten týpek tu normálně přišel až po mně. A šel přede mnou. Kde je nějaká spravedlnost?

Áďa: Já bych vás opravdu pustila před sebe, není problém.

Josef: A s čím tady jste?

Áďa: To asi... S čím jste tady vy?

Josef: No mám něco s nohou. Jsem vedl jeden debilní rozhovor s nějakou vědečkou a ona prostě neumí lítat a prostě mi asi zlomila nohu.

Áďa: To je mi líto. A jí se nic nestalo?

Josef: Jí? Vždyť u ní to je jedno. To mně tu jde o kariéru! To já, když ta noha bude úplně v háji, tak končím. A to si ani neumíte představit, co je to konec. Finito! Dý ende! Šlus!

Áďa: To bych vám nepřála. Ale i když nebudete moct sporovat, tak můžete dělat hromady jiných věcí.

Josef: Jako co třeba?

Áďa: Tak nejsou jenom sporty o běhání.

Josef: jako že mám hrát šachy? Tak to jste mě pobavila.

Josef: Jsem to prostě nepostřečoval. Jsem vůl. To až se dozví trenér...

Áďa: Tak stávají se i horší věci než...

Josef: Jo a jako například?! Mám zničenou celou kariéru!

Áďa: Tak kariéra je v životě jedna z těch méně důležitějších věcí, ne?

Josef: Jo? A co chcete dělat jinýho?

Áďa: Já nevím, máte třeba nějakou rodinu?

Josef: Ne, všechno jsem obětoval sportu. Tak co je?! Proč jim to tak trvá?

Stoupne si. A pak si vzpomene, že ho bolí noha a rychle si sedá.

Josef: Doprčic!

A proč jste tedy tady vy?

pauza

Áďa: Umírám, (podá mu čokoládu) dáte si?

Zazvoní telefon. Áďa ho vezme.

Áďa: Halo?

Hynek: Ahoj.

Áďa: Jseš to vážně ty?

Hynek: Uhm

Áďa: A co?

Hynek: Jedenáct.

Áďa: Jedenáct čeho? Co jedenáct.

Hynek: No za minutu je jedenáct. Už tady sedím skoro hodinu.

Áďa: Za minutu?! To myslíte vážně?! Jedenáct!

Áďa Panikaří a hodně pomalu omdlívá.

Pepča zůstává sám a kouká na mobil. Bere ho.

Hynek: Dej si tu čokoládu. No, neboj...

Zakousne se horlivě do čokolády a papá...

10. V BYTĚ + ODLET

Scéna je rozpůlena. Na jedné straně čte Kačka dopis od své sestry, jehož nahrávka zní v reproduktorech. A zároveň na scénu přichází Anička s kufrem a sedá si na místo v letadle.

Dopis: Jak to říct... už nemám sílu na to ubližovat těm, který mám ráda nejvíc ze všech – ubližovat tobě. Víím, že s tím nic neudělám, když tu zůstanu. V mém životě už nedokážu najít nic víc než pokusy o naplnění nekonečného prázdna. Takže doufám, že teď už ti nebudu překážet a doufám, že už se ti bude dařit. Asi mi to nevěříš, ale mám tě ráda.

Po přečtení Kačka studenta vyhodí z bytu:

Kačka: Vypadni. Vypadni. No běž...

Student s nepochopením odchází.

Mezitím Aničce pomůže Josef s kufrem, je k ní otravně milý a pomáhající. Pak se rozhodnou spolu hrát palcovanou. Tento souboj se ale rozšíří do velkých maximálních rozměrů.

11. OBJEVOVÁNÍ PRAVDY

Vojta a Hynek kopou díru. Náhle se propadnou do podzemního obydlí Naty. Zmateně se rozhlíží.

Vojta: Vidíš to taky nebo jsem blázen jenom já?

Hynek: Vidím to taky. Jsme blázni oba.

Vojta: Třeba jsme našli to, co jsme hledali.

Hynek: Hele.

Vojta: To svítí víc než naše lampa.

Naty: Dobrý den.
Hynek: Do... dobrý den.
Vojta: Dobrý den.
Naty: Mohu vás pozvat na čaj?
Vojta: Proč ne...

Zvedají se a sedají si na koberec. Naty jde vařit čaj.

Naty: Cukr, mléko?
Hynek: Ne, díky.
Vojta: Cukr prosím.
Hynek: Kdo jste?
Naty: Jsem nejchytřejší člověk na světě...cool co?

Podívají se na sebe a neví co říct.

Naty: Co vás sem přivádí?
Vojta: Kopeme díru a propadli jsme se sem k vám.
Hynek: Vy tady žijete?
Naty: Ano, žiji.
Vojta: A co tady děláte?
Naty: Vždyť jsem vám to právě řekla. Žiji tu. To stačí, ne?
Hynek: Každý dělá něco, aby něco dělal a někam to dotáhl. My třeba kopeme díru, abychom našli smysl života.
Naty: Tak vám s tím třeba trochu pomůžu. Všichni říkají, že jsou vděční za to, co mají, ale nikdo není spokojený. Každý má před sebou nějaký další cíl, kterého musí dosáhnout. A když se mu to povede, hned se objeví nový, který naši potřebu uspokojí. Ale ono ne... nic vám nepřinese ultimátní naplnění.
Vojta: To tu máme jako do konce světa jen sedět a pít čaj?
Naty: Třeba...ani tolik nejde o to, co děláte. Hlavně musíte pochopit, že život nejde vyhrát, a tak proč si to prostě neudělat hezký. Ostatně už stejně moc času nezbyvá...
Hynek: Cože?
Naty: Bude konec světa.
Vojta: Kdy?
Naty: Za jedenáct.
Hynek: Co? Jedenáct čeho?
Vojta: Čeho jedenáct?!
Naty: Deset, devět, osm...

Nastane chaos, Vojta a Hynek se snaží utéct. Křičí, panikaří. Běhají do spirály, nakonec se střetnou pohledem, spadnou do sedu na zem a se zavřenýma očima se chytanou a čekají na smrt.

Naty: Dělám si srandu! Anebo taky ne...

Nastane podivná změna. Natka se zvedne, periodicky ťuká lžičku o hrnek. Vojta se k ní přidává klepáním nohy. Hynek se ho snaží přivést zpět ke smyslům, ale následně je taky hypnotizován. Šokující úleva. Končí život, začíná život. 3 lidé se dávají do pohybu a ovládají je verše.

Vojta: Co mi hledíš do nitra?!

V, N a H se přemístí do pozadí s bubínky a hrnkem a tancují to stejné dokola. Postupně přichází ostatní, též se smíří se svými osudy. Každá skupinka se postupně přidává k pohybu.

11+. KONEČNÉ VYSÁVÁNÍ?

Adél leží nehybně na lůžku. Přichází student a se sluchátky v uších vysává. Dochází mu kabel. Vyndá netušíc kabel od JIP přístrojů. Ty přestanou fungovat a monitorovat stav Adél. Zapojí místo nich do zásuvky vysavač a vysává. Jakmile skončí, zapojí přístroje zpět. Chvilí se nerozbíhají, pak ale ano...